

רמב"ם רמב"ם רמב"ם רמב"ם

תעמ

בראשית לו וישב

אונקלוס

בלהה ואת בני זלפה נשי אביו ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם:

אחוזי בענא והוא מרבי עם בני בלחה ועם בני זלפה נשי אבוזי ואיתי יוסף ית דבהון בישא קות

לקט בהיר

רש"י

וולחם, אלא ודאי חביב והוא מושך אחר עמו, וכאלו כתיב ב' פעמים והוא נער והוא את בני בלהה (רמב"ן: יא) פי לא בשביל עצמו עשה זאת בעבור שלא היו לו חברים, אלא בשבילם כדי לחזקם ולהפיס דעתם, והראיה מיתור אומרנו נשי אביו שפירושו שבניו היו בן והוא נהג עמהם כמו בבני נשי אביו, וע"ז קשה שפוטא שכן הוא ואין ידעינן שהיו נשי אביו, אלא בהכרח שבא למעט שבניו אחרים לא היו בן (מ"ל): יב) פי הכתוב סתם ולא אמר מה היה הדעה, ובמקומו עשה בן להודיענו שכל מה שיכול להביא מזיא, ומתן הכתוב על מ"ל שידרשו מן הכתובים מה היו דברים רעים שראה הוציא כדלקמן, ואמר שהיה רואה, כי שרש חביב דבתם הוא דנה ומפרשה רש"י בדיבור הסמוך

איתן והוא מקרבני: את דבתם רעה. כל רעה שהיה רואה ב' בחיו בני לאה (י) היה מגיד לאביו, שהיו חולקין אצד מן החי, ומחללין צבני השפחות לקרותן עבדים, וחשודין על העריות, וצולשתן לקב"ה, (על אצד מן החי) וישמעו שער עוים (י"א) צמכירתו ולא אכלוכו חיי"ו*, ועל דבה סספר עליהם שקורין לאחיהם עבדים לעצד נמכר יוסף (מ"ה ק"ה י"ז), ועל העריות סספר עליהם (ל"ט ז) וחשא אשת אדוניו וגו' (ב"ר - הנה"י): דבתם. כל לשון דבה פרלר"ץ בלע"ז, כל מה שהיה יכול לדבר צהם רעה היה מספר*: דבה. לשון (פיר"ז) דבצ שפתי ישינים: שניו וסחמח: כדי שילקה בשחיתתו. מדבר

אור החיים

לדעת אומרנו נשי אביו מי לא ידע כי הם נשי אביו, דבתם רעה ועל מי סמך עליו הכתוב להבין עוד לל"ד אומרנו ויבא יוסף את דבתם וגו' מה היא (הדברים"), ולא צה הכתוב לכתוב אלא לפרש. אכן

אור בהיר

והיה רגיל. פי שהם שח"ל אמרו מה היה דבתם, אבל חזרה לא בשמים היא, והיו נרמזו ככתוב דבריהם ז"ל.

אונקלוס

בראשית לו וישב

תפ

אבוזי: ג וישראל רחם ית יוסף ויבא וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקנים הוא לו ועשה לו בתנת

רש"י

לקט בהיר

(ג) בן זקנים. שגולד לו לעת זקנתו, ואונקלוס תרגם צר חכים הוא ליה כל מה שלמד משם ועבר

אלא לנצוב, וזה הוא מה שלקה, שגולד עשה משונה שלימה, וכן לעבד נמכר יוסף לא היה צלמת פורעניות שהרי נמכר להיות מלך פי שנים, אלא ודאי נמכר לעבד רק כדי להזכירו כדי שישוב, וכן ותשא אשת אדוניו הימה רק נסיון כדי שישוב, אבל לא נכשל חו"ש ואלדנה: יז) פשוט שזה פשוטו, כי זה הפך כתיב צד נצור בן בני העושים (מ"ל), ואין הפי' שאהב אותו מפני שגולד כשהיה יעקב זקן, שאין טעם לזה, ועוד הלא כל בניו טולדו לו בעת זקנתו וצפרט יששכר וזלמן שגולדו שנה או שנים קודם ליוסף, ויותר קשה מצנימין,

אור החיים

השפחות גילו דעתם כי מן הסתם הולד עצד והשפחות אין להם משפט אשת אב אלא כמפוחת אביו ואנוסתו שהיו מותרות להם להזקק להם וחשדם שישכבו האנשים עמהם ואין רע לסברתם, ולסברת יוסף איפסקא הלכה כדעת הר"ף (פ"ב דיבמות) שבצוטל סתם עשאה צת חורין והולד כשר ודין נשי אביו להן, ועל פרע זה גם כן נתכוון באומרנו דבתם רעה, ונענש יוסף על הדבר איך יחשוב בנדיקים שיטעו בדבר שהלא גם לדעת הרמב"ם יודה בצדס לדיק כיעקב כי מן הסתם לשם אישות בעל"י). ועוד שבפירוש איתמר (תרגום יב"ע ויאל ל' ד') כשנתנוס רחל ולאח כדי שיהיו צחוקת משוחררים נחמוס, ומן הסתם ידעו השבטים בדבר. ועעס שמיניו השבטים שהיו יחד בעלה אחת צמכירת יוסף וצכללס היו גם בני השפחות"). אולי שגם צהם דיצר פרע איסור אצד מן החי. או אפשר שנשאו פנים לששה בני הגבירה והסכימו לעלחם צמכירתו הגם שהיה לצם שלם עמו:

אור בהיר

פי' היה עושה עצמו מנהיג עליהם. כלומר, מוכיחן ולמדן. (טז) פי' דבר זה שהיה עם בני השפחות היה מוזמן היומו נער. יז) אשר לא בן בני לאה. יח) שטעמו של הרמב"ם ז"ל צמה שפסק צה על שפחות סתם לא עשאה צת חורין הוא, שמתחם לשם זנות בעל, ולא לשם אישות, אבל אין זה בנדיק כיעקב. יט) שהלא עשו חרס ביניהם שלא לגלות. כ) ק"ל משמעות הכתוב הוא שהיה ב' סיבות לשנאחם שאמר וישראל וגו' במוס' וא"ו, ואח"כ כאילו חזר בו ואמר ויראו אחיו וגו', עוד קשה

תפא בראשית לז וישב תפב

אונקלוס

יכלו דברו לשלם: ה ויחלם יוסף חלום ויגד לאחיו ויוספו עוד שנה אתו: ו ויאמר אליהם שמעו נא

מכל אחוהי וסנו יתה ונא צבן למלא עמה לשלם: ה ויחלם יוסף חלמא ותו לאחורוי ואסיפו עוד סנו יתה: ו ויאמר להון שמעו קעו

לקט בהיר

רש"י

אחת צפה וחתה כלב (צ"ח): דברו. לדבר עמו: (כב) פי' כינוי הוא' הוא במקום מיבת עמו ולא במקום אוחו (כי גם מיבת "אח" פירושו בכמה מקומות "עם") כמשפטו ברוב מקומות, לפי שהכינוי שייך ליוסף ולא אל הדיבור, שהדיבור אינו נזכר בכבוד, והוא כמו ממלאמו נפשי שאין פירושו ממלא אוחס אלא ממלא מהם מעמם, גם הוסיף אות למ"ד לדבר, כי כן משפטו, אבל יכול להיות חסר

אור החיים

לעשות באמצעות זה שלום: ד. ויחלום יוסף וגו'. לריך לדעת למה היה יוסף מגדיל השגחה במה שהיה מספר חלומות גדולתו ומגודותיו, ומה גם אחר יודעו כי הוא שגאו צעיונים כאומרם ז"ל (צ"ר פ"ד) בפסוק ויאמר לו הנני שמסר עצמו למיחה. ואולי כי נתכוון להודיע אוחס כי מן השמים העלוהו למעלה ומעשה יעקב היא זהסכמת עליונים ומה יחדלו משגח אוחו. או יכוין להודיעם כי עדיין יערכו אליו ויבואו וישתחוו לו, ואולי כי ציודעם כן ירחיקו השגחה לכל ינקוס מהם לעת יפלו לפניו, כי השצעים יכופו ראשם לגזירת אל עליון ולמצוייהו. או יכוין לקרצ הלצבות יחד, והוא על דרך אומרם צפרק הרוחה (נ"ה): כי כל החלומות הולכים אחר הפה. ואמרו עוד שילך אלל מרחמיו ליה ויפתרו לו (הרא"ש שם) ויוסף חשב שצספרו חלומותיו להם ידועו בעצמם כי לבו שלם עממם כמשפט החאים האהובים. ולגד שקדמה שגחה וקגחה נעעלו שערי האהבה צלצס והיו דעים הכל להשחררות עליהם וכי:

ו. שמעו נא החלום. עעס אומרנו נא. למה שפירשתי שלא היו רונים לשמוע אחר להם נא לשון צקשה. או ירצה על דרך אומרם ז"ל (שבת י"א.) כי עיקר פתרון החלום הוא דוקא ציומו ולא ציום אחר, ולזה מחענין טענית חלום אפילו בשבת ואינו נדח ליום אחר, לזה אמר נא פי' עתה ולא תאחרו לומן אחר כדי שיתקיים. גם יכוון לומר להם לכל יחשבזו אוחו כי כבר הלך לרחמיו וידידיו וספר להם החלום ופתרונו לעוצה הגידו וכפי זה צעלה מחשבצתו העוצה שחשב לקרצ לצבות אחיו כמו שפירשתי צפסוק שלפני זה, כי אין

אור בהיר

כד) בשלמא דנתם רעה היה למחלת שיעונו מדרכס לפי שטמו. (בה) רעונו יתנך (דניאל ד'). (כו) אשר על כן סיפר להם דוקא. (כז) כל הכבוד מיותר, שחלם, שהגיד, שהוסיף, שאח"כ אמר הכבוד כל זה נפרטות. (כח) פי' החלומות היו צעיונים כגידים מאחר שהקדים לומר שהם טובים ועל כן אמר "ויגד", ולא אמר ויספר לאחיו, ואל ממנו ויוסיפו עוד שגח אוחו. (כט) דנתם רעה.

תפא בראשית לז וישב תפב

פסיים: ו ויראו אחיו פריאתו אהב אביהם מכל אחיו וישנאו אתו ולא

רש"י

לקט בהיר

מסר לו" (צ"ח), דבר אחר שהיה זיו איקונין שלו דומה לו (צ"ר - תחילת) פסיים. לשון כלי מלתי" (שבת י"ג), כמו (אסתר א' ו') כרפס"ו ותכלת, וכמו (ש"צ י"ג י"ט) וכחונת הפסים דתמר ואמנון, ומדרש הגדה (צ"ר - תחילת) על שם לרותיו שנמכר לפוטופר, ולסוחרים, ולישמעאלים, ולמדעיים: (ד) ולא יכלו דברו לשלום. מתוך גנותם למדנו שנתס"ב, שלא דברו* שני נטותה

האחים ולגבי דדהו היה בולט ויכר האהבה יותר (ג"א): יח) זה יהיה פי' מיבת "לו" עו"ה (בן) יוסף היה לו בן אשר (זקנים) כל חכמה שקנה (הוא לו) מסר יעקב לו, וכמו דאיתא בקדושין ל"ב זקן זה קנה חכמה (רא"ם), והביא רבינו דרוש זה משום דקשה לומר שצנטי ישראל עמודי עולם נתקנאו באחיהם הבן זקנים, אבל בשביל שהיה לו בר חכים שייך יותר קנאה, וא"ת לפי האמת למה מסר לו תלמודו יותר מאחיו, לזה הביא ד"א וכו' שמיבת זקנים הוא צנטריקון זיו איקונין, וכבר אמרנו שאין זה זיו איקונין הגשמי, אלא שופריה דיעקב שהיה מעין שופריה דאדם קדמאה (ג"א): (ט) פי' בגדים הנעשים מאמר נקי, כן הוא בכמה מקומות צדברי חו"ל כגון שנת ג"ד על מה שאמר שמרבינן אוחו למלת פירש"י לעשות מאמרו כלי מלת, (רא"ם): (כ) ובגמרא מגילה שהוא מן צ" מיבות כר פס פי' כרים לשיצ עליהם מן כלי אמר נקי, והביא הדרוש שאל"כ למה להכתוב לפרסם פרט זה של כחונת הפסים, ודי היה לומר שאהב אוחו, אלא כדי ללמד אוחנו שאל ישנה אדם בנו בין הצנים שהשינוי גרם ליוסף לרותיו המרומזים צפסים (ג"א), ומה שאמר שנמכר לסוחרים, אין זה סוחרים המזכרים צפסוק כ"ח ויעברו אנשים מדעיים סוחרים, שזו שיירא אחת רק אמר שהמדעיים היו סוחרים כמו הישמעאלים היו סוחרים נכאת וצרי וכו' היו הם צסחורות אחרות, אלא הכוונה על סוחרים המזכרים צפסוק ל"ז והמדעיים מכרו אוחו אל מזרים פי' לסוחרים צעדים צצמלרים והם מכרוהו לפוטופר (מהרש"ל): (כא) שאם רק גנותם היל"ל ולא דברו עמו לשלום או ולא יכלו דברו:

אור החיים

האחים מתווכחים עמו ומוכיחים אוחו וסרה קנאחם אלא לגד כי נוכח דבר זה שאהב ישראל וגו' מכל אחיו פי' יותר מכלן יחדיו, גם פרסם האהבה והודיעה להם צמה שעשה לו כחונת פסים והרי זה מגיד שידעו וידע אציהם שידעו, והוא אומרנו ויראו אחיו כי וגו', ומעתה צצוא השגחה לא היה לה תקוה לתקן ולשום שלום, והוא

אור בהיר

בשלמא אם השגחה היה בשביל דנתם רעה שסיפר לשון הרע עליהם, אין רע דנבר, אבל בשביל אוחו אהב אביהם, הימכן דבר זה צצנטי יה, אם השגחה היה בשביל דנתם רעה שסיפר לשון הרע עליהם, אין רע דנבר, אבל בשביל אוחו אהב אביהם, הימכן דבר זה צצנטי יה, וצפרט שאמר הכבוד טעם האהבה כי בן זקונים וגו'. (כא) ואם כן הגם שיתחברו כולם ציחד כנגדו לא ילדקו. (כב) פירוש אם היה האהבה רק צלצ צקב ולא היה ניכר לחון, אין חשש שיעקב לא ישמע לטענתם נגדו, שהלא הסמיר האהבה, והוכרח לשמוע בהשואה. (כג) שלכאורה היל"ל בשלום, ולדרכיו נכון.

זורה שבעל פה, בין מהלך המולות: יאות לחכמה. כמו שעודה לקנח דרך כמות הללו מכבדות ו בעיני הבריות:

הה:

פ"ה אינה עדיפי נדה נושאם דבר גימטריאות אע"פ חכמה. וסוף לשונו ורה ומפרש בגמ' זמנא תלמיד רבי י"ש המשניות. ואין אפילו זמן שאין הא דלא חנן הכא חכמ. אלא בהלכה שמקיפים העולם רבוע. ע"כ. וזהו י"ש הר"ב במ"ב העבור מ"מ בימי רמב"ם בפרק ה' י"ב בלד. ולא מה דברו אשר דבר י"ת. כך נראה לי: יו שנים שיעמדו י פי גימטריאות כותבין ק' ע"כ. השאלו השם לכל איתי בדרך חיים ין פרק כלל גדול יודע לשער כמה ורת. ולפי שהוא ו אין מן הראוי לידה והמשבורת זה לא ירים איש זה. שנאה קודם פראות שרגלין ולשון רש"י לפי זת הגמ' שהיא מקיימי מלומיה. לי דא"כ ברישא ח שהיא חכמת לחכמת התכונה ס ולא החשבון. פרפראות שהם ילים לנח קודם אלא בתקופות זקדם אליה הם שמידיעת גלגלי י' בגימטריאות ושמשים מאד ו לשני העיניים

תוספות יום טוב

אבות פרק ג"ד

תוספות יום טוב

שנג

צמד שהתקופות הם פרפראות לחכמה המושגת בעיון וצמחקר. וגימטריאות הם פרפראות לחכמת האלהות המקובלת אללנו כל זה נראה לי:

מלאכת שלמה

נחא. תקופות וגמטראות. פירש צמגיד משנה רפ"ח דהל' גיבנה תקופות היא חכמת החשבון כמו שאמרו לחשוב תקופות

ליקוטים הראוי לאותה מלה או סיפור (הון עשיר).

חידושי הגר"א וגמטריאות גם כן גופי הלכות לזה אמר תקופות כו' פרפריות לחכמה. תקופות כו'. כמ"ש בפרק ו' דשבת (ע"ה פ"א) שגא' כי היא חכמתם וגו'.

י ב י ן

תפארת ישראל

י ב י ן

אין: קחב אף שקינן נראה ערבן מועט, וטוהגין רק בזמן שביהמ"ק קיים. ופמחי נדה נמי עכ"פ נראין מאוס ומגונה, ושיהין רק חשבונא בעלמא הן (דוגמה זה מלינו חולין ג"ה ב'). אפ"ה הן הן גופי הלכות המורה, שרשאי לעשות עיקר לימודו בהן: קחג היא חשבון הקפת החמה והלגנה (כראנאלאגיע) בל"א: קחוד היא חכמת המדידה והמשבורת, שנקראת בלשון יון (געאמעטריע), ר"ל מדידת הארץ. ור"א בעל המאמר זה היה בקי בכל אלה (כפריות ד"י ע"א): קחה ר"ל הן בקינות שעודה לחכמת המורה. דהמורה היא דוגמת הלחם לנשמה, שזוהת ממנה, וכמ"ש לכו לחמו בלחמי (משלי ט' פ"ה). וכאשר יערב לאדם הלחם יומה, ישתפלו לו פרפרות, למרות על הלחם חמאה וכדומה, כן מתחמק לו המורה ציורא חס יעפיל לה שאר החכמות לרקחות וטבחות

תוספות יום טוב

אבות פרק ד

ר עובדיה מברטנורא

שינויי נוסחאות פ"ד א הל'ומד. כמ"ק הלמד.

ליקוטים פ"ד א במשנה א וזיהו חכם. ידוע ממאז"ל ההפרש שבין חכם לבנון שחכם הוא בקי בגיבסא ובנון המבין מסבאר והנה אז"ל שלומד מרב' א' אינו רואה סימן ברכה מיהו היינו דוקא לסבאר אבל לגמרא לא שיה מלמדו בלשון א' וזה כלל אמר ומשקב גרסמו ח"ש וזיהו חכם שכבר נקרא חכם בניסא מ' שיוכל ללמוד מכל אדם שא"ל ללמוד אלא סבאר ואחר כתיב מלמאי כן להרב ען חיים ע"ש. חר"ט ד"ה איזיהו וכו' ויש דהק' וכו'. לעד"ג דהר"ב ס"ל שראוי להתהלל מפי אחרים וק"ל (ש"ל):

פ"ד א בן זומא. לפי שלא האריך ימים, ולא נסמך שיקרא רבי, היו קורין אותו על שם אביו. וכן בן עזאי. ושניהם שמש שמעון: איזיהו חכם. הכי קאמר, איזיהו חכם שראוי שיתהלל בחכמתו: הל'ומד מכל' אדם. ואע"פ שהוא קטן ממנו. שכיון שאינו חס על כבודו ולומד מן אפרק ד א בן זומא אומ"ר, לתנא דידן שז"ש כי חס השכל יודע אומי הוא ע"א דאדם, יודע אומי הוא עצמו בכלל החכמה והגבורה והעושר שזכר. וכן הוא אומר אל יתהלל חכם בחכמתו וגו' כי חס הוא החכמה השכל יודע אומי. ואל יתהלל הגבור כי חס היא הגבורה השכל יודע אומי וכן העשיר לא יתהלל כי חס שהעושר הוא השכל יודע אומי. ולכן שאל אחיו חכם וכו' וכן כולם דרך שאלה. לומר כיון שהכמוז אמר בדרך סמימה שיש חכם להתהלל וכן גבור ועשיר יש לשאול אחיו שכיון בו הכמוז וחקר ונמצא חכם שלומד מכל אדם. ופי' הר"ב שנמצא כוונתו לש"ש והיינו ממש השכל יודע אומי. וגבור הכובש יצרו והוא גבורה לש"ש שלא יחטא לפניו. אין לך השכל יודע אומי גדולה מזו. שחכלות הידיעה הואת היא לירא מפניו ולשמור מלומיו. ועשיר השמח בחלקו ולא נבהל להון ונמצא פונה כל ימיו לעבודת

פירוש המשניות להרמב"ם

פ"ד א בן זומא אומר איזיהו חכם הל'ומד מכל' אדם וכו'. זה מבואר וכבר זכרנו ענינו בפרקים הקודמים:

מלאכת שלמה

פ"ד א איזיהו חכם הלמד מכל' אדם. כך הגיה ונקד הר"ר יהוסף ז"ל.

י ב י ן

תפארת ישראל

י ב י ן

פ"ד א לפי שכל אדם שאף אחר ד' דברים מאד, והן, החכמה, והגבורה, והעושר, והכבוד. ולכן אין רגע שלא ישתדל להשיג א' מאלה הד'. אולם בכולם יהיה השתדלותו בהפך מחליתו. דהרי יראה להקרא חכם, והרי לכן אינו רוצה ללמוד משום אדם, נחשבו שהוא צמח חכם מכל. או שיחשוב שכשיורה וילמד מקטן ממנו, לא יקראוהו עוד חכם. והרי לכן נשאר חסר דעת. וכ"כ יראה להתעשר למען התענג. והרי לכן יתעמל בימים וילות ויקצר חייו ויסתכן כדי לאסוף הון. ואיזה העונג שהיה ראוי לו להשיג בעשרו. וכ"כ יראה להקרא גבור, שיראוהו כל אדם. ולכן נפול א' משוגליו בידו,

ח"י ר"א מגריידיץ פ"ד א משנה בן זומא אומר איזיהו חכם כו'. במד' (ב). איחא אחיו חכם הר"ב אחי חס העולד דחמא לעיל פ"ב מ"ע.

זרע יצחק פ"ד א משנה בן זומא אומר איזיהו חכם כו'. כתב הר"ב אחי חכם שראוי להתהלל בחכמתו, וכן על גבור ועשיר. ומה חסא עליה גבור או חס חס או טפס עני או עשיר והקב"ה גזר עליו מה שיהיה אבל לדיק ורשע לא קאמר דהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים ע"כ. ח"ה כוונת הפסוק אל יתהלל חכם בחכמתו גבור בגבורתו עשיר בעשרו כי חס בואת יתהלל המתהלל השכל יודע אומי וגו', ר"ל אל יתהלל בחכמתו דיקא שהוא משלו, וכן גבור בגבורתו, וכן עשיר בעשרו, דלאו הוא הגורם כי ה' פעל כל זאת גבור וצדא אומי. ק. אבל בואת יתהלל שהוא שלו השכל יודע אומי, הבחירה בידו דהכל ב"ש כו'. ח"ה הר"ב אחי חכם שראוי להתהלל בחכמתו דיקא, ואמר הלומד מכל אדם, ואפי' ממי שקטן ממנו, והוא ממחמ עניה ויראת אלהים בלגנו, ח"ה משלו. וכן גבור בגבורתו הטובש אחר יצו, וכן עשיר השמח בחלקו, והוא ממחמ יראת שמים דבידי אדם הוא ובי"ל וק"ל.

ציונים

פ"ד איזהו גבור הכובש את יצרו. חמד ל"ב ע"א שיר רבה ד' ג' מנחומא פ' וקרא ס"א מדרש שמואל פ"ה מדרש משלי פט"ו: איזהו עשיר. חמד ל"ב ע"א חמד"ר פ' מטות פ' כ"ב מנחומא סו"פ מטות:

שינויי נוסחאות

השכלתי. במחזור ויטרי ונסקורים השכלתי כי עדותיך שיחה לי ועי' רע"ב.

שמים והיינו נמי השכל וידוע אומי. ולפיכך נאמר אשריך צעורה וטוב לך לעוה"צ ואמרו צפ"ק דנרכות [דף ת.]. גדול מי שנהנה מיגיע כפו יותר מירא שמים וכו'. וזה גם כן מזה הטעם צעמנו שאם הוא ירא שמים. ואינו מסתפק ונזהל להון.

לא יהיה פנוי לעבודת השי"ת: שנאמר מכלל מלמדי השכלתי. פירש הר"צ וסיפא דקרא כי עדותיך שיחה לי. כלומר הייתי למד תורה מכל מלמדי. דאין לפרש שר"ל שנעשה משכיל יותר מן מלמדיו שאין זה חדוש שלאחר שלמד האדם מלמדו

הוא מתחכם ומשכיל בלמדו ואלו חדוש שישכיל יותר ממה שהשכילו מלמדיו. דרך חיים. ומ"ש הר"צ כי עדותיך שיחה לי שכל כוונתי לשם שמים. כיון שכל

שיחתי היה צמורה: הכובש את יצרו. יצר הרע נקרא יצר סתם לפי שקדם ושלט בגוף הוא לצדו. מד"ש צע הר"ר יוסף קארו. ועוד פירש שהוא יצרו המיוחד לו ונתעצם בו יותר ממה שימעצם ויחיד ציר הטוב כי טבע האדם נוטה יותר אל יצר רע ועמ"ש משנה ט' על שיראת חטאו [כו']: שנאמר טוב ארך אפים מגבור. כמב

מלאכת שלמה

איזהו גבור הכובש וכו'. איזהו עשיר וכו'. וכן אחריו חכם הרואה את הנוגד מעשרה דברים ששאל אלכסנדרוס מוקדון את זקני הגב

י כ י נ תפארת ישראל ב ז ע ז

האדם שמעמנו, מצלי שיקדימה לימוד ספרות מאחרים היא לרוב דלה ורזה. לא לצד בחכמת התורה, שכל עיקריה צנויים, על מה שקבלנו מאבותינו, ואין לחכמת האנושי שום הכרע נגדה, וכדאשכחן בעדיות [פ"א מ"ג], שב' גרדיים הדיוטים ושפלים הכריעו לכל חכמי ישראל, שרלו לדון בכת חריצות שכלם על דין א', וצאו צ' גרדיים הנ"ל והעידו שקבלו שלא כסברת הבעלי תריסין הנ"ל, וקיימו חכמים דצריהם. אלא גם בשאר חכמות שודאי תלויין בהשתכלות אנושי, או אפילו בחכמות התורה היכא שידוע האדם הקבלה, רק שהסקפ שלו הוא במלוא דמליא בסגרא, אעפ"כ אין לחריף וחרוץ השכל לטמון על דעתו לצד. דכל עוד יותר שממוק העניין, יותר אפשר ועלול לטעות בו. והאנוס אנו לשמוע דברי סגגדו, עליו אמר שהמע"ה [משלי י"ב פט"ו] דרך ארץ יצר צעניו, ושומע לענה חכם. ואפילו כשהחולק עליו הוא קטן צדעת, לפעמים הקטן הוא ענין חולשתו לא יכול להציק כראוי במלוא מחט סדקית שנפתח עליו בחכמה רק השקפה קטנה, והגדול השומע דבריו, ישמע חכם ויוסף לקח, דצרוחב לבו ובעינו המחודד יביא ראיות לדברי הקטן וימלאם כנים. ויבן אמרו חז"ל [תענית ד"ו א'] דתורה נמשלה לאש, דמה אש קטן מדליק הגדול, כך דר"ת קטנים מחדדים הגדולים. וכ"כ אחז"ל [מנחות ד"ן] הרבה למדתי מרבותי, ומחזירי יותר מהם, ומתלמדי יותר מכולם. וה"ה בשאר חכמות ראוי לשמוע ולבחון דברי החולק עליו. וזהו ממש מ"ש חז"ל איזהו חכם הרואה את הנוגד, דהיא היא כמו האמור כאן, דהאינו חכם לא יראה את הנוגד, שע"י שעומד על דעתו ישאר חסר דעת רק רואה בסכלותו על זערו של עכשו שיטטרך להודות להקטן: ג אפילו מקטנים ממני למדתי: ד ר"ל אף דלפעמים הקטנים אמרו לי דבר חדש דרך שיחה נאה בעלמא, אני צהצטה היחירה שחנני ה', הרחצתי החריץ הקטן שפתחו לי הקטנים האלו, עד כפתח האולם, וראיתי כי אמת אחס (א): ה דאם נהלל גבור, אינו משום שיש כח בידו לחנוק ולרצח רבבות בני אדם כחורים ובני יונה, דא"כ מהו משונח יותר מפריצי חיות ארי ונמר יחדו. אבל חלהו הוא, שאינו רק לצד, ומשתמש בגבורתו לחלית נעלה, ואינו חושש לנוק הגוף, וגם חרף נפשו למות, רק למען השיג החכמית הנעלה שהוא שרואה להשיגו. ואין לך חכמית יותר נעלה ונשגב, מלהלביש נפשומיני צרות נדיבה כאח, שלא תהיה קשורה ומשועבדת לסיי הארצי ותאוות היר. ומכ"ש כשיצרו מפתחו לנקום ולנטור משונא, הרי אם ישמע לקול יצרו, כבש רק חלונותו של שונא, דהיינו גופו. אבל כשיעטיב לשונאו, כובש פנימותו, כי עתה יכיר גם השונא צעמנו עם איזה איש אשר רוח נדיבה בו רצה ללחום, ויחצייש ויכלם ויהי לו ענד עולם: ו ר"ל צין בחמלה טרם התגלע הריב, וצין צסוף כאשר כבר יא

שחכמתו היא לשם שמים ולא להחיהר ולהתפאר בה: שנאמר מכלל מלמדי השכלתי. וסיפא דקרא, כי עדותיך שיחה לי, כלומר הייתי לומד תורה מכל מלמדי ואפילו מן הקטנים ממני ולא הייתי חושש לכבודי, כי עדותיך שיחה לי, שכל כוונתי

היתה לשמים בלבד. וכן איזהו גבור שראוי שיתהלל בגבורתו, הכובש את יצרו: שנאמר טוב ארך אפים מגבור. הכי הוי פירושא דקרא, טוב ארך אפים הצא מנד הגבורה של כבוש היצר, לא מנד רכות הטבע. וכן מושל צרותו כשצא מלוכד עיר, מן המלך שלאחר שכבש את העיר וצאו לידו האנשים המורדים בו, מושל צרותו ואינו הורגן: איזהו עשיר.

המלך שלאחר שכבש את העיר וצאו לידו האנשים המורדים בו, מושל צרותו ואינו הורגן: איזהו עשיר. שחמתי היה צמורה: הכובש את יצרו. יצר הרע נקרא יצר סתם לפי שקדם ושלט בגוף הוא לצדו. מד"ש צע הר"ר יוסף קארו. ועוד פירש שהוא יצרו המיוחד לו ונתעצם בו יותר ממה שימעצם ויחיד ציר הטוב כי טבע האדם נוטה יותר אל יצר רע ועמ"ש משנה ט' על שיראת חטאו [כו']: שנאמר טוב ארך אפים מגבור. כמב

תכה בראשית לב וישלח תכו
אונקלוס

לְיוֹת עֲשׂוֹ אַחֵוּי לְאַרְעָא דְשַׁעִיר
לְחַקֵּל אֲדוּם: ה' וּפְקִיד וְתַהוֹן
לְמִסַּר כְּדִין תִּימְרוּן לְרַבּוּנִי
לְעֲשׂוֹ כְּדִין אֲסַר עֲבָדְךָ יַעֲקֹב
→ אַחֵוּי אַרְצָה שַׁעִיר שְׂדֵה אֲדוּם: ה' וַיֵּצֵא
אֲתָם לֵאמֹר כֹּה תֵאמְרוּן לְאֲדָנִי לְעֲשׂוֹ
כֹּה אָמַר עֲבָדְךָ יַעֲקֹב עִם־לִבִּן גְּרָתִי

רש"י לקט בהיר

חמ"ח: ארצה שעיר. לארץ שעיר, כל חיבה שלריכה
למ"ד בתחלתה" הטיל לה הכחזב ה"א בסופה
(ויבטח י"ג): (ה) גרתי. לא נעשיתי שר וחשוב אלא
גרתי, איך* כדאי לשנוא אחי על צרכות אביך*
שינוי נשואות י"א. י"א אבי שאמר לו.
וכו' שבעת האורך היו מלאכי אלקים מוכנים לשמש כל שכן
יעקב מונח האבות: ג) כבר אמרנו שזה דוקא במקום
שהלמ"ד משמש "אל מוך" אבל לא במקום שאר שימושי
הלמ"ד (ג"א: ד) אין המקרא יואל מפשוטו, ופשוטו
הוא שאין כוונת רבינו לומר שיעקב שלח דברים הללו לומר
לעשו, כי מלמד שאין זה פשוטו של מקרא גם אין טעם לומר לעשו דברים הללו, וכן "הדבר אחר" שמר"ג מלוות שמר, וכל
זה לא ישכך כעסו, ואדרבה, אלא פירוש הכתובים הוא שב' אהובים ובפרט ב' אחים נאמנים כותבים זה לזה מכתבים או
מודיעים זה לזה ע"י שליחים יוחסם בריאחם פרנסתם וכל מה שעבר עליהם, ובפרט כשיש להם להודיע בשורה טובה כגון
שנתעשר או נתחתן או נולדו לו בנים וכדומה, לפי שיועד שאחיו הנאמן ג"כ ישמח בשמחתו, וזה סימן שמכיר אותו לאובד
ואינו ירא לספר לו גדולתו ועושרו, וזה היתה כוונתו של יעקב בשליחתו וכוונת שכתב רש"י ז"ל בד"ה ואשלחה להגיד לאדוני
להודיע שאני בא אלך למצואו כן בענין שאני שלם עמך ומבקש אהבתך, פי' בעבור זה אני מודיעך כל מה שעבר עלי עד
היום, וגם שאני עמה בדרך לבוא אלך כדי שדע מזה שאני אח נאמן לך וגם אני יודע שאחיה את נאמן לך, וכל זה פשוטו,
אבל חז"ל ראו עוד כוונה הנסתר בדברי יעקב, כי כל האמור הוא רק אמירה ואינו האמת, שנאמת לא יעקב היה אהב את
עשו ולא עשו היה את נאמן ליעקב, וא"כ אדרבה על ידי שליחות זה נחודע לעשו שיעקב לא לצינו ושיש לו עושר בננים
ובנכסים וזה יעורר הקנאה והשנאה, לזה דייקו חז"ל לשון הכתוב שאמר גרתי ואחר וכו' שיעקב במקוון שלח לו דברים הללו,
ובלשון הזה מונח בהסתרה בין השורות ב' דברים, הא' שזה לו עשרים שנה שהוא נכנע תחת לכן הרשע הרמאי ועשה לו
הרגילות טבע שאינו מתאהב להיות שר וחשוב, וגם לעשו קורא בשם אדון כי בטבעו הוא להיות נכנע, וגם יש בו רמז וכוונה
אחרת שמר תר"ג מות, ואם ראונו של עשו להרע לו נריך שיועד שלא יעלה לו שה' אלקיו אשר הוא עבד נאמן לו לא
יעזבו בידו, ולא כמו שהוא חושב שכל כך שנים אצל לכן לא אימלטו שעומד בדרך ובכר מיסר סייעמא דשמית, וגם כמה
ששלח לו ויהי לו שור וממור וכו' ראו חז"ל כוונה עמוקה בהסתר, לומר שהגם שיש לו עושר רב אצל אין זה עשירות האמתית

אור החיים

צימים המקווים לנו שחיה אדום ירשה, והוא
אומרו שדה אדום כשדה תחש:
ד. ויצא אותם לאמר. נריך לדעת למה הולך
לומר לאמר אחר שאמר כה תאמרון
לעשו. ואולי שיכוון לומר שיאמרו אליו שהוא לוח
להם לומר אליו בסדר הזה, שולח זה יחשוב כי
השלוחים הם האומרים בנוסח זה לחושבים כי הוא
הצבור בצבורתו ומן המוסר לדבר כן ולא ילאו
הדברים מפי יעקב, לזה לוח אליהם שיאמרו כי
הוא אמר בדברים האלה וקראו אדון עליו שזה

אור בהיר

1) לאדוני לעשו וגו' להגיד לאדוני וגו'. 2) פי' כל השליחות בכלל אינו ידוע תכליתו, הגם שאצלנו ידוע הוא שאגב השליחות יודע

תכה בראשית לב וישלח תכו
אונקלוס

וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים לְפָנָיו אֶל-עֲשׂוֹ
וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב אֲזַנְרִין קְדַמּוּהוּ

לקט בהיר

ב) רבותינו זכרונם לברכה בב"ר ובמנחםא הכריחו זאת מב'
דברים, חדא מכה הסמיכות שפרשה של מעלה מסיים שהיו
לפניו ב' מחנות לזה לקח מב' מחנות ושלה מלאכים בשלון רבים, ויש להרחיב פירושו ז"ל שמוך מהסמיכות סמנו פירושו
על ימור חיבת לפניו, כי בשלמא ואת יהודה שלח לפניו גושנה פירושו שהוא יעקב הלך לשם ושלה את יהודה לפניו, וכן שלח
לפניהם איש לעבד נמכר יוסף פירושו שכולם הלכו למצרים אלא שהקב"ה שלח לפניהם את יוסף, אבל כאן יעקב לא הלך
לשעיר גם לא היה בדעתו לילך שם אלא ודאי פירושו לפניו מאותן מלאכים שהיו לפניו (רא"ם), ושנית מק"ו מיוסף והגר

אור החיים

ד. וישלח. לל"ד אומרו לפניו ללא לורך. גם
למה הולך לומר חיבת אחיו כי
ידוע הוא עשו שהוא אחיו, גם למה הולך להזכיר
ארצה שעיר שדה וגו', כי השליחות לא ישנה את
יהיה שם או במקום אחר, ועוד דקדק לומר ארצה
ולא אמר לארץ, והגם שאמרו ז"ל (ויבמות י"ג). כל
מקום שלריך למ"ד וכו', אף על פי כן הלא דבר
הוא שגורם שינוי. אכן כוונת הכתוב הוא לתת טעם
לאומרו וישלח מלאכים למה ישחמש במשרתי עליון
ללא לורך כי יכול עשות הדבר על ידי משרתי אדם
גם בני איש, לזה אמר לפניו פי' ללד היותם לפניו
דן כי הורשה להשתמש בהם לאשר ילעךך להם
בדבר שאין יכול עשות על ידי בני אדם, ואמר כי
הולך להם ללד שהשליחות הוא אל עשו והוא אדם
גדול כידוע לפי דבריהם ז"ל (ב"ר ע"ה) ושליחות
אחרים אפשר שלא יחשיבו אותם להשיבם. או אפשר
שיקדים להכותם מבלי השב ויבא על יעקב כאשר
ידאח הנשר מה שאין כן המלאכים. גם באמצעות
שליחותם יפחד ורחב לבבו (לבו"ה) בראותו ללא השמים
וכאומרו ז"ל (שם) מהם לבושי אש ורוכבי סוסים
וכו' ע"כ, שזה ירא ללד עשות רע. ואומרו אל
אחיו פי' עטם השתדלותו בשליחות זה בדרך שלום
ורבנות ללד היותו אחיו והיה חש שלא יכנס עמו
במלחמה שמה יעמדו לו זכות אבותיו. או ירצה על
זה הדרך אל עשו שהוא שונא, אל אחיו שאינו שונא

אור בהיר

א) פסוק הוא בישיע"י ס'. ופי' שיפתח לבבו ויקבלו באהבה. ב) כי האות למ"ד מורה שילכו לארץ, וזה אינו אמת, על כן
השמיטו. ג) כי יכול להיות נאריך שעיר הגם שכבר ילא ממקומו, מה שאין כן שדה אדום נקרא שדהו ונחלתו בפרעות. ד) פירוש שיהיה היו בגדולה, ולשניהם מלוכה. ה) והוא כמו ה"א הידיעה.

בראשית לב וישלח תכח

אחיד אל-עשו ונגם הלך לקראתך וארבע מאות איש עמו: ויירא יעקב מאד ויצר לו ויחץ את-העם אשר-אתו ואת-הצאן ואת-הבקר והגמלים לשני מחנות: ויאמר אם יבוא עשו אליהמחנה האחת והבהו

לקם בהיר

ועגלה כשהוא מיותר, ומאומרו ב' פעמים "אל" א"כ השני מאמר בפני עצמו, משא"כ אם יאמר אל אחיד עשו וכן הוא בכל מקומות, ומה שלא דרשו כלום בפסוק ה' לאדוני לעשו, כי שם אינו מיותר שרצונו של יעקב שיאמרו לו דוקא בזה הלשון כדי לפייסו בחניפה זו (מהרש"ל): ה' א"כ יודא ב"ר עילאי לא היא יראה לא היא זרה (ב"ר), במסיה, הלא כשיירא ודאי שהוא מירא (גה"ק), שאם היה הכתוב אומר בהפך ויצר לו ויירא היינו אומרים שדבר אחד הוא שמחמת הלא לו לכן ויירא, אבל לא מפני שיירא בזה הורה, גם לא רצה רש"י לפרש להפך כמו דאיחא בקלמ מדרשים ויירא שמה ייראגו אחרים ויצר לו שמה ייראג, מפני חיות מאוד שנכתב אחר ויירא, ועל עצמו הוא שהיה מאוד לא על אחרים (צ"ל): יא) פ"י את עשו, והיה ממירא מאדו יחק שיקללנו (רא"ם בשם תנח"י), ואם פירושו שמה ייראגו מד' מאות איש שעם עשו אתי שפיר לשון רבים של אחרים, וגם למה לא אמר שמה ייראגו את עשו, ואין זה הכרת, שהגם שהכוונה על עשו אמר את אחרים אבג רישא, שאמר ברישא שמה ייראגו הוא ע"י אחרים אמר בסיפא ההפך שמה ייראגו את אחרים (לברש), ואם הכוונה על ד' מאות איש, קשה, למה הוצר לו הלא (אין חשש משום קללת אביו) מחוייב הוא להרגם שהבא להרגן וכו', ומה שחירלו המפרשים שאנוסים הם מאדוניהם עשו (ובן נח אינו מחוייב למסור נפשו אפי' בשפיכת דמים) פלא הוא בעיני, הלא גם יעקב חנוס הוא, וכדאיחא בסנה"י פ"ב שהגם שהכוונת ארמית קנאים פוגעים בו ומחוייב הקנאי להרגו אעפ"כ אם

אור החיים

ובזה יחדש שאתו, ולזה נתחכם ויחץ וגו' פירוש חילת העם, חצי הראשון מראים פני אהבה וחיצו כחה לאחיו, וחצי מחנהו מוכן ומחוייב: ז. ויאמר אם יבא וגו' פ"י אם יבא עשוי"י במלחמה והכה מחנה הראשון יהיה מחנה ב' שהכין למלחמה לפליטה, כשיתחיל הוא ויקרא כי הוא שונא יהיה ודאי מחנה הפליטה שהכין בכלי זיין ויפלט עצמו ואולי שגם מחנה הראשון ימלט לבד יכלהו"י, והכל עשה יעקב בהתבוננות לבד יאמרו ללם וחי יגמורו בעדו:

אור בהיר

יד) וגם לפי דרך זה נכון שלא אמר ויצר לו מאוד. פ"ו) מה זה אומרו אם יבא בלשון ספק, הלא ידע הוא שגם. גם אמר לפליטה בלמ"ד, היל"ל אם יבא מחנה א' ויפלט מחנה השאר. פ"ז) פ"י יבא בחנינת עשו. י"ז) וזה שאמר לפליטה פועל יוצא. כלומר,

אונקלוס

לנות אחוד לנות עשו ואף אתי לקרמוהך וארבע מאה נבכרא עמה: ויחיל יעקב לקרא ועמק לה ופליג ית עמא די עמה וית ענא וית תורי וגמליא לתרין משרין: ויאמר אם יתי עשו למשריתא קרא וימחנה ויהי נ"י

רש"י

כעשו (ברשע) ב"י) עודנו בשנאתו: (ח) ויירא ויצר. י' וירא שמה ייראג, ויצר לו אם * יברוג הוא את אחרים ב"י) (מ"ב): (ט) המחנה האחת והבהו. ש"י) נוסחא: שמה ייראג אחרים.

אונקלוס

עם לבן דרית ואוקרית עד כעון: ויהיה לי תורין וחסרין ען ועבדין ואמקו ושלחית לתואה קרבוני לאשקחא רחמין בעיניה: ויתבו אזנריא לנות יעקב למימר אתינא

רש"י

שברכני בזה אביר (לאחיד), שכרי לא נתקיימה" ב' צי (מח"כ ב"י), ד"ר גרתי בגימטריא תרי"ג, כלומר עם לבן הרשע גרתי ותרי"ג מלות שמרתי"י ולא למדתי מומעשיו הרעים (מ"ב - פס"י) (ו) וידוי לי שור וחמור. אבא אמר לי מעל השמים ומשמני הארץ, זו אינה לא מן השמים ולא מן הארץ (מח"כ ב"י): שור וחמור. דרך ארץ לומר על שורים הרבה שר"י ב"י), אדם אומר לחצרו בלילה קרא התרנגול, ואינו אומר קראו התרנגולים: ואשלחה להגיד לאדני. להודיע שאני בל אלקי": למצא חן בעיניך. שאני שלם עמך ומצאק אהבתך: (ז) באנו אל אחיד אל עשו. שהיית אומר אחי הוא"י, אבל הוא נוהג עמך

אפשר לקיימן כגון מלוות התלויות בארץ קיים אומם בלימוד תורה (ד"ד): ז) ופירושו מין שור ותמור, וגם קרא התרנגול מין התרנגול (מ"ל): ח) כבר פירשתי בס"ד, וכן דיבור הסמוך: ט) שחיבת עשו בעצמו אומר שהוא רשע

תכז בראשית לב וישלח

ואחר עד-עתה: ויהי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה ואשלחה להגיד לאדני למצאתיך בעיניה: וישבו המלאכים אלי-יעקב לאמר באנו אל-

לקם בהיר

שברכני בזה אבא, שהוא אמר לי מעל השמים ומשמני הארץ פ"י שיהיה יושב בארצי תחת גפני ומאנתי במנוחה והקב"ה ישלח לי ברכתו בלי עמל ויגיעה וכמו שאתה עשו כבר על מכוך בארץ שעיר ויש לך מעל השמים ומשמני הארץ, אבל אני אין זו לא מן השמים ולא מן הארץ, פ"י בעמל וביגיעה גדולה בל לידי כל זאת (מלוקט): ה) אמר לשון יחיד הגם שהתחיל בלשון רבים על "ברכות" אבין, הכי פירושא, מאחר שלא נתקיימה ב' ברכה זו של הוי גביר א"כ אין לך לשונא אחי על כל הברכות שזה היתה עיקר טענתך מה שקנה בעד קנה רבו, כי בלא זה גם לך די ברכות, עיין לעיל רש"י כ"ו ל"ו (מ"ד): ו) ומה שגשא ב' אחיות היה על פי הדיבור ברות הקודש, אבל חוץ מאלו לא לקח מעצמו שום ערוה, ושפיר קיים תרי"ג מלות (ג"א), ואותן מלות שאי

אפשר לקיימן כגון מלוות התלויות בארץ קיים אומם בלימוד תורה (ד"ד): ז) ופירושו מין שור ותמור, וגם קרא התרנגול מין התרנגול (מ"ל): ח) כבר פירשתי בס"ד, וכן דיבור הסמוך: ט) שחיבת עשו בעצמו אומר שהוא רשע

אור החיים

יעקב כל מולאחיו עובות ורעות למולא חן בעיניו כשידע כי מאמין בו וגאמן אחותו. עוד נתחכם בשליחות זה להודיעו כי אין ראוי להרחיקו"י, ולא ולמד עם לבן גרתי וידוע היה לבן בהפלת הרשע והרמאות ואין אדם דר עם נחש ואף על פי כן גר עמו יעקב חב לך האות הפלגת מעשיו הנכונים וראוי ונכון לקרבו ולהאבבו ולהצבו. ולא תאמר שזה היה בזמן מועט אלא ואחר עד עתה, ולא תאמר שהיה פחות עבד לו שלא היה שוב נכוס כריסי"ה, לזה אמר ויהי לי שור וגו' ואף על פי כן הגני מחמין עצמי לעבד לך וקניני קנייך, ודברים אלו יתיכו לבן אבן:

אור בהיר

לו אם שונא לו אם לאו כדי שיוכן עצמו, עם כל זאת צריך אחי אמחלא לגבי עשו למה שולח אליו, ומה כוונתו במאמרים האלה. ח) בעבור שקדם אליו שנאחו ששלח אליו אחריו. ט) פירוש שלא היה יעקב שזה כמה שאכל הוא בעצמו (ב"מ ס"ד), ואם כן אין חידוש שהיה דר עמו, שחמוניס ידבר רש. י) לדרכיו שלא הלכו כלל אלא במעמדס יעמודו, מה זה אם כן ישובו. יא) זה פ"י חיות לאמר. יב) כפל אחיד עשו. יג) מה זה וגם, במה דומה מאמר זה לשלפניו.

וקבעו שמונה רמז לתשובה היי, ותשובה מתוך אהבה הוא מדת אהרן, ודו"ק:

מפרשת מקץ וחנוכה

→ **בשם** אמו"ז ז"ל שביאר מחלוקת בית שמאי ובית הלל, אי מוסיף והולך

או פוחת (שבת כא, ב). ואמר: דיש בנר ענין המאיר והשורף, והוא לשרוף הפסולת, ולהבעיר הפנימיות אש התשוקה אליו יתברך. ובית שמאי סבירא להו כי מקודם צריכין להיות סור מרע, וזה פוחת והולך, ובית הלל סבירא להו העיקר להיות מוסיף והולך, וכזה ההתלהבות המאיר בו מטהר גופו ומבער ממילא הפסולת היי.

ואמר: שזה גם כן מה שכתוב היי שיוסף הקדים למנשה, ויעקב הקדים לאפרים, כי שם מנשה על כי שנשי אלקים כו' עמלי (בראשית מא, נא) היי, כמו שכחי עמך ובית אביך (תהלים מה, יא), וחשב זה לעיקר. ויעקב אבינו ע"ה ראה כי אין הכל מוכנים לזה, והקדים אפרים כדעת בית הלל, עכ"ד ז"ל היי.

ולפי זה אתי שפיר לשון מוסיף והולך, פוחת והולך, כי המה באמת ב' דמטרונותא כו'.

[תרפא] עי' זוה"ק תרומה קסב, א: ימינא איהו איתער רחימו; ועי' זוה"ק קרח קעט, א: מסטרא ימינא דאיהו חסד. [תרפב] עי' חגיגה יד, א: ונבון, זה המבין דבר מתוך דבר. וראה זוה"ק כי תשא מד, ב: מאן דאית ביה בינה איקרי מבין דבר מתוך דבר. [תרפג] עיין זוה"ק נשא קכב, א: מצות תשובה ודא איהו בינה. וע"ע שם לך עט, ב. [תרפד] ע"ע לעיל תרמ"ד ד"ה ימים טובים. עי' תוספות חיים פ' קרח (לעמבערג תרכ"ג) ו, ב. [תרפה] בראשית מת, יז - יט: "וירא יוסף כי ישית אביו יד ימינו על ראש אפרים וירע כענינו ויתמך יד אביו להסיר אתה מעל ראש אפרים על ראש מנשה. ויאמר יוסף אל אביו לא כן אבי כי זה הבכור שים ימיןך על ראשו. וימאן אביו" וגו'. [תרפז] ע"ע צו תרמ"ט ד"ה בפסוק. ושני אלהים את כל עמלי ואת כל בית אבי.

היה לכורש חלק בבית המקדש, והשי"ת עזר לנו ונתקן זה כמו שכתבנו לעיל היי, ונדחה מזה, וזה שכתוב אם יתן כו' הון ביתו כו' בוז יבוזו לו. ואחר כך עמדו להשכיח תורת ה', ועזר לנו הקב"ה, וזה שכתוב לא יוכלו לכבות כו'. ולב' אלו תקנו הלל והורדא (שבת כא, ב), והם בחינת אהרן.

ונשאר לדורות להדליק נר חנוכה, הרמז, כי לעולם יוכל איש ישראל לעורר גחלת אהבה בלב להקב"ה, ובחנוכה מתעורר ביותר, כנ"ל, כי בנס דחנוכה נתעוררו לבות בני ישראל.

ואיתא ("מעט צור") בני בינה ימי שמונה קבעו, נראה, כי הבינו שהנס נעשה לעורר הלב לתשובה, דאיתא (תנחומא בשלח טו) ימינו פשוטה לקבל שבים, פירוש, כשהקב"ה מגלה אות אהבה וחסד היי הוא לעורר לתשובה, ובודאי שבו מתוך אהבת הנס, כדאיתא ("על הנסים") ואחר כך באו בניך ופינו וטהרו את מקדשך, והוא על ידי פינוי וטהרת הלב בתשובה. לכן לשנה אחרת קבעום (שבת כא, ב), כשנשתנו לטובה בתשובה שלימה. ונקראו בני 'בינה' - על שם מבין דבר מתוך דבר היי.

משה ואהרן, מזוזה תורה אור היי, ונר חנוכה נר מצוה בחינת אהרן, כמו שכתב הרמב"ן (בהעלותך ח, ב) בפירוש המדרש (כמ"ר טו, ו) שלך לעולם קיימת - על נר חנוכה היי.

והענין הוא, דכתיב (שה"ש ח, ז) מים רבים לא יוכלו לכבות כו' האהבה כו' אם יתן איש כו' כל הון ביתו באהבה כו' יכוזו לו. ואהרן הוא בחינת אהבת חסד היי, כללות בני ישראל היי, ולכן נצטוו להדליק המנורה שהוא הרמז לשלהבת אהבת בני ישראל לאביהן שבשמים. והנה אהבה זו צריכה שמירה בשני אופנים, שלא יכבו הרשעים את האהבה, כאשר עבר עלינו במלכיות אלו שעמדו להשכיח מאתנו אהבת ה', וכמו כן לשמור שלא יתערבו אחרים להשתתף באהבה זו, כי גם בזה הם מכבים אש האהבה.

ושניהם נתקיימו בחנוכה, שמתחלה

וכמו שיש מילה בגוף, כן ציצית במלבוש החיצון, שהכל רמז אחד. ומצאתי סעד לדברי בגמרא, דאיתא (מנחות מג, ב) שבע ביום הללתיך (תהלים קיט, קסד) על ז' מצות, תפילין ציצית מזוזה, וכשראה דוד המלך ע"ה עצמו ערום במרחץ, אמר אוי לי שאני בלי מצוה, כיון שנסתכל במילה שמח, אמר למנצה על השמינית (שם יב, א), עיין שם היי. וקשה, מאחר שפרט אלה השבע, למה לא חשב גם מילה, אלא נראה שמילה וציצית ענין אחד הוא היי.

ובאמת מכל המצות צריך להיות נשאר רשימה באדם, וזה שכתוב (משלי ז, א) מצותי תצפון אתך, להיות נשאר חקיקה ורושם באדם היי, וזהו טלית מצויצת באמצע, לקבל הארה שמימין ושמשמאל בנפשותינו היי.

עוד נראה מזוזה בימין ונר חנוכה משמאל (שבת כב, א), הוא בחינת

על שמו, אות קבוע בגופם, להבדילם משאר העמים בצורת גופם, כמו שהם נבדלים בנפשותם, אשר מוצאם ומובאם איננו שוה. ועי' מורה נבוכים ח"ג פרק מט. [תרעב] ז"ל הגמרא: ת"ר חביבין ישראל שסיכבן הקב"ה במצות, תפילין בראשיהן, ותפילין בזרועותיהן, וציצית בכנפיהן, ומזוזה לפתחיהן, ועליהן אמר דוד (תהלים קיט, קסד) שבע ביום הללתיך על משפטי צדקך, ובשעה שנכנס לבית המרחץ וראה עצמו עומד ערום, אמר אוי לי שאעמוד ערום כלא מצוה, וכיון שנוכר במילה שכבשו נתישבה דעתו, לאחר שיצא אמר עליה שירה, שנאמר (שם יב, א) למנצה על השמינית מזמור לדוד, על מילה שניתנה בשמיני. ועי' רש"י שם ד"ה שבע כיום: תפילין בראש וזרוע הרי שמים, וארבע ציציות, ומזוזה, הרי שבע. [תרעג] ע"ע יום כפור תרנ"ו ד"ה עשרת ימי תשובה: כי הציצית רומז גם כן לברית מילה כמו שכתבנו במקום אחר, ולכן נוהגין למול התינוק בטלית וציצית, ומנהג ישראל תורה... רמז לרבר, בההוא עובדא במסכת מנחות (מד, א) שכאו הציצית לאותו תלמיד להצילו מחטא ערוה, ואמר שכתוב בפרשת ציצית ב' פעמים אני ה' אלקיכם (כמדר טו, מא), ובאמת גם בפרשת עריות כתיב ב' פעמים אני ה' אלקיכם (ויקרא יח, ב ד), וע"ע שלח תרמ"ו ד"ה בפרשת. [תרעד] ע"ע בא תרנ"ט ד"ה בפסוק, ועי' מה שכתב בתקונים ב, ב ד"ה ואלין דרשימין בהון: לשון זה (דרשימין בהון) דנקיט כמה פעמים [בווה"ק, לענין מצות], היינו להיות לאדם דביקות בהמצות, וכמו שכתוב (משלי ו, א) ומצותי תצפון אתך, להיות נשאר רשימה קדושה באדם מכח המצוה כו'. [תרעה] ע"ע לקמן תרנ"ה ד"ה איתא. [תרעו] "כי נר מצוה ותורה אור" (משלי ו, כג). [תרעז] הובא לעיל הערה פז. [תרעח] עי' זוה"ק כי תצא רפכ, א. [תרעט] עי' זוה"ק מצורע נג, ב: אהרן שושבינא

דרכים, יש מי שהולך בכח הפחיתות של הכנעת הגוף, ויש מי שהולך על ידי תוספות אור הנפש והפנימיות, וזה אחד המרכה ואחד הממעט (פנחות קי, א), והם ב' בחינות הלל והודאה (שבת כא, ב), כמו שכתבנו במקום אחר מזה"ה"ם:

ובענין המאיר והשורף, איתא בזה"ק כי בימי המעשה יש מאור האש, ובשבת מאורי אור, ולכן מבדילין במוצאי שבת קודש כורא מאורי האש, לדבק מאור האש במאורי אור של שבת, עיין שם בפרשת בראשית (כ, ב) ופירש ויקהל (ד, א).

ולבאר הענין נראה, דיש אור הבא

בכח שריפת הפסולת, שהרי כל נר שלנו מאיר רק כפי מה שיש לו לכלות ולשרוף, וזה תכלית כל המלאכות בימי המעשה, לברר ולהסיר הפסולת"ה, ובכח זה הכירור זוכין לאור. אבל אור המאיר - הוא עצם האור, שאינו שורף רק מאיר, והוא מאור שנברא בראשון, שהיה מאיר מסוף העולם ועד סופו, וגנוז הקב"ה לצדיקים (חגיגה יב, א). ובשבת יש הארה מאור הגנוז"ה, וכמו שאיתא (שבת י, ב) מתנה טובה יש לי כו"ה"ה, ולכן נקרא מתנה, שאין זה בכח מעשה האדם.

ואיתא (ב"ר יא, ב) דאחר שבת הראשון שנגנו האור הזמין הקב"ה לאדם למצוא

[תרפח] ראה לעיל תרמ"ד ד"ה ימים טובים: וכי אלו הם בחינת הלל והודאה, התגלות האור הוא הלל, והכנעת טהרת הלב שבגוף האדם הוא הודאה. וזהו ענין המחלוקת מוסיף והולך פוחת והולך, כאשר שמעתי מפי מו"ז ז"ל כי הנר הוא מאיר ושורף, הוא בחינות הנ"ל שימים אלו התגברות הארת הגשמה והכנעת הגוף, כמו שכתוב (במ"ד ד, ט) מרכה כבוד שמים וממעט כבוד עצמו, וזהו הלל והודאה. [תרפט] ז"ל הוזה"ק: אינון נהורין דסלקי לעילא אקרון מאורי אור, ואינון נהורין דנחתין לתתא אקרון מאורי אש, דאינון דרגין לתתא ושלטי כל יומי דחול, ועל דא כד נפיק שבתא מברכין על שרגא, דהא אתיהיב לון רשו לשלטאה... וביומא דשבתא קוב"ה שליט בלחודוי באינון פנים פנימאין על כורסי יקריה, וכלהו אתכלילן ביה ושלטנותא דליה איהו, ובגין כך אחסין נייחא לכל עלמין, וירתין ירוחא דיומא דא עמא קדישא דאקרון עמא חד בארעא. מאורי אור מסטרא דימינא, דאיהו אור קדמאה דהוה וכד נפיק שבתא גניזין מאורי אור דלא אתגליין, ומאורי האש שלטין, כל חד וחד על דוכתייהו. אימתי שלטין, במוצאי שבתא עד מעלי יומא דשבתא, ועל דא אצטריכו לאתנהרא מההוא שרגא במוצאי שבתא. [תרצ] ע"י טעמי המצות כהו. [תרצא] ע"י בראשית תרמ"ח ד"ה כמדרש ויברך: ולכן הדלקת נר בשבת מצוה (שבת כה, ב), לרמוז על התגלות האור בשבת תרמ"ח ד"ה כמדרש ויברך: לאור הגנוז, ומרגישין בחשכת עולם הזה, כענין שנאמר (מכה ו, כ) גם כי אשב בחושך ה' אור לי, שמגלה לנו השי" בשבת קודש מעין אור עולם הבא. וראה שלי"ה מס' שבת פרק תורה אור אות כט, בשם החי"ט. וראה אמרי פנחס להרה"ק ר' פנחס מקאריץ זצ"ל שער השבת אות יז: ומפני שהאור הגנוז הוא גדול מאור, ואין עולם הזה יכול לסבול אותו, לכך אינו שווה בחנוכה רק חצי שעה כשעת הדלקת הנרות, אבל בשבת מדליקין הנרות מוקדם, כי שבת הוא בעצמו אור הגנוז, ויכול לשהות הרבה, כמו שאמרו (שבת י, ב) מתנה טובה יש לי בבית 'גנוז' וכו', והוא אורו של מלך המשיח כו'. וראה עוד שם אות טו. וראה בני יששכר מאמרי השבתות, מאמר ג אות ח. [תרצב] ראה ספר הזכות פרשת תצוה: ... והוא על ידי שבת שהוא אור של ד' הימים, והוא מתנה בבית גנוז ושבת שמה (שבת י, ב), והוא במקום שנגנו האור הנ"ל. וראה עוד שם פרשת בהעלותך: ושבת שנקרא מתנה טובה בבית גנוז, מאיר לנו מאור זה, והוא דוגמת אור הראשון שנגנו לצדיקים לעתיד לבוא. וע"י ליקוטים פרשת כי תשא עו,

אור על ידי אבן"ה, וזהו בחינת מאורי האש ואש השורף, שכפי מה שיברר כך ימצא הארה. וזה שכתב ויהי ערב ויהי בוקר, פירוש, שכפי בירור התעורבות ושריפת הפסולת, ימצא בוקר"ה, ולכן בשבת קודש לא כתיב ויהי ערב"ה, כי שולט בו מאורי אור, כנ"ל.

ולכן מפורש בתורה (שמות לה, ג) לא תבערו אש ביום השבת, וכל המלאכות אין מפורשין בתורה, ואיתא בגמרא (שבת

א, א) דהבערה יצא ללמד על הכלל כולו, ונראה הרמז כנ"ל, שכל המלאכות הם בכלל הבערה, כי הם בחינת אש השורף כנ"ל, ולכן אסור בשבת"ה.

והנה הקב"ה נתן לנו חלק באור הגנוז המאיר, כמו שכתוב (תהלים צו, יא) אור זרוע לצדיק, וזה בעולם שנה נפש, בנפש - המילה שנקראת ברית אש"ה, כי האדם אש, והי"ד שבאיש הוא בחינת אור זרוע הנ"ל"ה, ובשנה - הוא השבת שיש בו

ב ד"ה אך את שבתותי: וזה שאמרו חז"ל (שבת י, ב) הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו, שנאמר (שמות לא, יג) לדעת כי אני ה' מקדשכם, אמר הקב"ה למשה מתנה טובה יש לי בבית גנוז ושבת שמה, לך הודיעם כו'. פי' מתנה טובה בבית גנוז, הוא האור הגנוז במעשי בראשית, כמו שכתוב (תהלים לא, ט) מה רב טובך, והטוב נגנו בכל מעשה בראשית, אף בגשמיות... אך שצריך להיות ידיעה ודביקות להמקבל בהמתנה, ולזאת נתן השי"ת השבת שאו נתגלה ההארה במעשה בראשית. [תרצג] ז"ל המדרש: אור שברא הקב"ה כיום ראשון אדם צופה ומביט בו מסוף העולם ועד סופו, כיון שהסתכל הקב"ה באנשי דור המבול ובאנשי דור הפלגה שמעשיהן מקולקלין, עמד וגנזה, והתקינה לצדיקים לעתיד... ר' לוי בשם רבי זעירא אמר ל"ו שעות שימשה אותה האורה, י"ב של ערב שבת, וי"ב של לילי שבת, וי"ב של שבת. כיון ששקעה החמה במוצאי שבת התחיל החושך ממשמש וכא, ונתירא אדם הראשון... מה עשה הקב"ה, וימן לו שני רעפים (אבנים), והקישן זה לזה, ויצא מהן אור, וברך עליה... מה בירך עליה, כורא מאורי האש. וע"ע פסק"ד כג, ו. [תרצד] ע"י צו תר"מ, תרמ"ד, בהעלותך תרנ"ד ד"ה כתיב. [תרצה] ע"י שוח"ט תהלים צב: אמר רבי לוי, מזמור שיר ליום השבת (תהלים צב, א), שלא שמש בו אפלה, את מוצא בכל יום ויום כתיב ויהי ערב ויהי בקר, ובשבת לא כתיב בו ערב. וע"י שבת תשובה תרמ"ח: כי בימי המעשה יש תעורבות, וכן כתיב ערב ובוקר, ובשבת שהוא מעין הימי קדם לא כתיב בו ערב. וע"י עקב תרמ"ה ד"ה במדרש: כי הבנין הוא בששת ימי המעשה, אבל השבת הוא יסוד של הבנין והוא האחדות, כי הבנין הוא על ידי הרכבות, וככל מורכב נמצא תעורבת טוב ורע, אבל בשורש הבנין וקיומו ויסודו שהוא השבת לא יש שום תעורבות, לכן בכל הימים כתיב ויהי ערב ובשבת לא כתיב כן, ולכן התענוג בשבת מצוה ולא נמצא בו תעורבת רע (ע"י זוה"ק ויקהל יח, א ובפיקוש מלך שם), ולא כן בימי המעשה שצריכין שמירה יתירה על ידי שיש בהם התעורבות. [תרצו] ע"י ויקהל תרנ"ד ד"ה בפסוק, תרנ"ה. [תרצז] ע"י תקו"ז הקדמה י, ב - יא, א: פקודא תלתאה דאיהו ברית מילה, והיינו בראשית כרי"ת א"ש, וברית איהו י, ועם א"ש אחעביד א"ש... ובגין דא מאן דנטיר ברית אש, קרי איש צדיק תמים, ואת י' רשדי איהו חוליא על צואר רשדי' יצר הרע... ובגין דא רשים שרדי' בכרית. וראה מה שכתב רבינו בפ"י על תקו"ז שם. [תרצח] ע"י תקו"ז ת' י"ט לט, ב. וראה וירא תרנ"א ד"ה במדרש ואחר עורי: דכתיב (בראשית א, ד) וירא האור כי טוב ויברך, ראה שאין העולם כדאי וגנוז לצדיקים (חגיגה יב, א), וידוע (תחומא פקודי ג) כי האדם נקרא עולם קטן, כי הוא כולל כל הבריאה, אם כן יש בו מאור הטוב, אבל הוא גנוז. ואברהם אבינו ע"ה בצדקתו, זכה שנפתח לו הפתח על ידי חותם ברית קודש, כמו שאיתא במדרש (ב"ר פט, ב) סוד ה' ליריאיו (תהלים כה, יד), ואמר הקב"ה המסכה אני מאברהם (יח, ט), שהגם שעשה הקב"ה להיות העור מכסה על הפנימיות, נמסר לו המילה לפתוח שערי הקדושה, שעל זה נאמר (תהלים צו, יא) אור זרוע

ונראה לומר שזהו כוונת רבינו בחיי הנ"ל באות ה', שכתב הטעם לשמונה ימים כי רוב הדברים בבית המקדש היו מתגלגלים בחשבון מספר "שמונה". לכאורה טעמו צריך טעם, מה באמת הסיבה שרוב הדברים בבית המקדש היו שמונה דווקא? אלא להגביר כח הקדושה על כח הטומאה שהיא שבע.

ד ריבוי קדושה כנגד הטומאה

לימוד נפלא למדים מכאן – הדרך היחידה להגביר את כח הקדושה על כח הטומאה היא, רק ע"י הגברת האור והקדושה, ולא בשום דרך אחרת. הגאון רבי זלמן סורוצקין זצ"ל אמר בשם ה"חפץ חיים", כשהבית חשוך ואין נוגה לו, לא ניתן לגרש ממנו את החושך במקלות ואפילו לא בחרבות, אלא, הדלקת נר קטן או גפרור אחד בכוחו לגרש את החושך, כאימרה הידועה 'טיפה מן האור מסיר הרבה מן החושך'.

על כן אמר, עלינו לעשות מאמצים גדולים להדליק נר התורה בבתי ישראל, לייסד ולתמוך תלמודי תורה וישיבות ויהי אור בבית ישראל! ("מאיר עיני ישראל")

סיפר הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר שליט"א, הייתי נוכח כשהני תרי צדיקי מרן ה"חזון איש" והאדמו"ר מסאטמאר זצוק"ל נתועדו יחדיו, ושעה ארוכה שוחחו והתווכחו ביניהם על מצב הדור, והחזון איש מענה אחד בפיו, כי אין תקון אלא לעשות ישיבה ועוד ישיבה, להקים

טעם נוסף ביאר רבי מאיר יחיאל מאוסטרובצא זצוק"ל, כתוב במדרש (הובא ברשיי בראשית כד) על הפסוק "ויביאה יצחק האוהלה שרה אמו" - ויביאה האוהלה והרי היא שרה אמו, כלומר ונעשית דוגמת שרה אמו, שכל זמן ששרה קיימת היה נר דלוק מערב שבת לערב שבת וכו'.

נמצא א"כ, נס כזה שני דולק שבעה ימים היה כבר בעולם בימי שרה ורבקה. אמנם, נס כזה שני דולק שמונה ימים עדיין לא היה בעולם אלא קרה רק בחנוכה. לכן קוראים ליום שמיני של חנוכה "זאת חנוכה" דוהו נס מיוחד של חנוכה, דנס כזה לא היה מעולם.

הקדמוני לעולם, כפי שכתב המהרש"א על המעשה (קדושין כט:) שהיה מוזק אחד בבית המדרש, וראה אותו רבי אליעזר בן יעקב והיה נדמה לו כנחש עם שבע ראשים, התפלל רבי אליעזר שימות המוזק ההוא וכרע שבע כריעות, וכל כריעה שכרע נפל לו ראש אחד ומת. ביאר המהרש"א – שבע הראשים, הם שבע כחות הטומאה שהביא הנחש הקדמוני לעולם. וכן ביאר בספר "פנים יפות" מה שהשתחוה יעקב לעשו שבע פעמים, היינו שהתפלל להכניע את ז' כחות הטומאה של שרו של עשו, ובה הכניע אותו והכניסו לקדושה והסכים עמו על הברכות, ועשו נהפך לו לאוהב ונשקו בכל לבו (על ב"ר עה, ט).

אפשר להוסיף ולומר שזה כוונת חז"ל במה שאמרו (סוכה נב) שבעה שמות יש לו ליצר הרע ע"ש, הם אלו הז' כוחות הטומאה שמשמש בהם לטמאות בני אדם. ומצאתי שכן פירש ה"מגלה עמוקות".

הנה, מה שמועיל השבע פעמים להכניע כח הרע, זהו כאשר רוצים להלחם בו ולהכניעו, אבל כאשר צריכים להגביר כח הקדושה יש צורך בפעם נוספת. והרי היונים טמאו את בית המקדש שמשם שופע הקדושה לעולם, וכדי לתקן זאת לא די להכניע את כח הטומאה אלא יש צורך ביום נוסף להגביר את הקדושה, זה הטעם לח' ימים דחנוכה, כל יום מהשבע מכניע כח טומאה אחד, ויום השמיני להחזיר את כח הקדושה למקומה.

בזה נראה לבאר הטעם שיום שמיני דחנוכה נקרא "זאת חנוכה" כפי שדקדקו המפרשים וביארו זאת (עיין בהערה *). ולדברינו מובן היטב שזהו היום שנשלם עיקר חנוכה להלחם עם הסט"א ולהגביר כנגדם את כח הקדושה.

*** "זאת חנוכה"**

הטעם הפשוט שנקרא יום שמיני של חנוכה "זאת חנוכה", כיון שביום זה גומרים לקרוא את קרבנות הנשיאים, וממשיכים לקרוא גם "זאת חנוכה" המזבח.

כ"ד תירוצים על קושית ה"בית יוסף"

אמרו רבותינו ז"ל שימים אלו נקבעו על נס פך השמן - כשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות חשמונאי ונצחוס, בדקו ולא מצאו אלא פך שמן אחד שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו להדליק אלא יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים, לשנה אחרת קבעום ועשאו ימים טובים בהלל ובהודאה (שבת כא:).

הקשה ה"בית יוסף" (סימן תר"ע) למה קבעו שמונה ימים, הלא בפך שמן היה מספיק להדליק לילה אחת, נמצא שלא נעשה הנס אלא שבעה לילות ותו לא?

תירוצי ה"בית יוסף"

ותירץ: א. יש לומר שחילקו את השמן שבפך לשמונה חלקים, ובכל לילה היו נותנים במנורה חלק אחד, והיה דולק עד הבוקר, ונמצא שבכל הלילות נעשה נס.

ב. עוד יש לומר, שלאחר שנתנו שמן בנרות כשיעור, נשאר הפך מלא כבתחילה, וניכר הנס אף בלילה הראשון, וכן בכל לילה ולילה.

ג. אי נמי, שבלילה הראשון נתנו כל השמן בנרות ודלקו כל הלילה, ובבוקר מצאו הנרות מלאים שמן, וכן בכל לילה ולילה.

ה"פרי חדש" הקשה על תירוצי הבית יוסף: על תרוץ א' הקשה, מה ראו לחלקו לחי חלקים ובכל לילה היו נותנים שמינית השמן, הלא יש מצוה "מערב עד בוקר" לתת מדתה שתהא דולקת והולכת כל הלילה מערב עד בוקר (עי' שבת ויומא פ"א). [ביאור דבריו, כלילה הראשון עוד קודם שידעו שיקרה להם נס, מדוע הניחו רק שמינית, כיון שהיה להם שמן מספיק לכל הלילה, ואין מקיימים את המצוה בפחות מזה. עיי' תוס'

תלמוד תורה, לעשות שיעורי תורה ועוד שיעורי תורה, לקרב אל התורה הקדושה כל מה שאפשר לקרב, וסוף סוף נרות אלו יתחברו לשלהבת גדולה ואור זה ידחה הרבה מן החושך...

סיפר ראש ישיבת חברון, רבי שמחה זיסל ברוידא זצ"ל, בתקופתו נוצרה הפריצה של פתיחת בית קולנוע ראשון בירושלים. פעם אחת ראה את רבי אברהם ויספיש זצ"ל, שנמנה על החבורה הקדושה שבחצר "שטראוס". עומד ליד הקולנוע ומעיין במודעה שבפתח על המופעים שיהיו שם באותו לילה. התפלא ר' שמחה זיסל, מה לו לר' אברהם ולמודעה של הקולנוע, שהוא מעיין בה, אבל כמובן שלא שאל אותו מאומה. אבל ר' אברהם הבחין שהוא מסתכל בו, ועל כן ניגש אליו משום "והייתם נקיים מה' ומישראל" ויסביר לו למה הוא מסתכל במודעה.

הסיבה לכך היא, כי קבוצה של אברכים קיבלנו על עצמנו, היות ונכנסה טומאה לירושלים עיה"ק, מוכרחים אנו להרבות טהרה, ולכן נקבעה תקנה אצלנו בחצר שטראוס, בשעה שיציגו סרט בבית הקולנוע - אנו נשב ונלמד באותו זמן ברציפות, בלי לדבר שום דבר בטל, ובכך נגביר את הקדושה באותה שעה, ונחליש את כח הסט"א. ולכן אני מסתכל במודעה, מתי מתחיל הסרט.

סיים ואמר: הלילה תהיה לנו עבודה קשה, מפני שכתוב במודעה שיוקרן סרט ויהיו שם ריקודים כל הלילה. וא"כ נצטרך לשבת כל הלילה, והי' יעזור שזה לא יפריע לנו ללימודים שלנו ביום...

L ("שאל אביך ויגדך")

מוסיף והולך

כתוב בגמרא (שבת כא:): "מצוות חנוכה נר איש וביתו. והמהדרין נר לכל אחד ואחד. והמהדרין מן המהדרין, בית שמאי אומרים: יום ראשון מדליק שמונה, מכאן ואילך פוחת והולך. ובית הלל אומרים: יום ראשון מדליק אחת, מכאן ואילך מוסיף והולך. אמר עולא, פליגי בה תרי אמוראי במערבא, ר' יוסי בר אבין ור' יוסי בר זבידא. אחד אמר טעמא דב"ש כנגד ימים הנכנסין (העתידיים לבוא) וטעמא דב"ה כנגד ימים היוצאין (הימים שיצאו כבר). ואחד אמר טעמא דב"ש כנגד פרי החג שמתמעטים והולכים בקרבנות (בפרשת פנחס). וטעמא דב"ה דמעלין בקודש ואין מורידין.

ביאור מחלוקתם אמר ה"שפת אמת" בשם אבי זקנו זצ"ל, הנה, בנר יש ב' פעולות, אחד טוב – שמאיר, ואחד רע – ששורף ומכלה. כן עם ישראל צריך להיות בהם ב' תכונות, להאיר את פנימיותם לעבודת ה' יתברך, ולשרוף הפסולת והרע.

בית שמאי סברו כי עיקר עבודתו של האדם צריך להיות סור מרע, להסיר מעליו את המידות הרעות – "פוחת והולך", וממילא יבוא הטוב. בית הלל סוברים שעיקר עבודת האדם צריכה להיות בעשה טוב, להוסיף התלהבות בעבודת ה' – "מוסיף והולך", וממילא הרע התבטל מאיליו.

עיין לעיל עמוד קל"ז, במעשה עם מרן ה"חזון איש" והאדמו"ר מסאטמאר זצוק"ל. L

מסגרת סביב, אחרת הנרות יכבו מהרוח. כן הוא גם אצל היוצא מביחו להפיץ את אור התורה לחוץ. צריך לעשות לעצמו מסגרת סביב, ולהזהר מהסוככים אותו. דלולי זה עלול הוא להכבות עוד קודם שיספיק להאיר...

משמאל הכניסה שהיא ימין של היציאה, וכשאדם יוצא מן הבית הריהו רואה מימינו את נרות חנוכה, המזכירים לו להפיץ את אור התורה החוצה. **יוצא איפה, ששניהם מונחים מצד ימין של התפקיד שלהם.**

הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל ביאר באופן נוסף על דרך הרמז, נרות חנוכה רומזים על "פרסומי ניסא", ולכן מניחים אותה משמאל, ללמדנו שכל דבר של פרסום הוא מדריגה שניה, דכל דבר הנעשה בפרהסיא הגם שנעשה לדבר מצוה הוא עומד במדרגה שניה למזוזה, אבל המזוזה שכל כולה היא לשמור על הבית, לכן מניחים אותה מימין שאין לך דבר יפה מן הצנועים.

נראה לבאר באופן נוסף, המזוזה נמצאת בפתח הבית להזכיר לאדם את תפקידו בעולם, ללמוד תורה ולעשות מצוות, כפי שכתוב בה "ושננתם לבניך ודברת במ" וגו', ונרות חנוכה מסמלים את החיוב להפיץ את האור לרשות הרבים. לימדונו חז"ל, הגם שמצוות זיכוי הרבים מעלתה גדולה מאוד, אבל לימוד התורה וקיום המצוות אין למעלה ממנה ואין דבר שישווה לה, על כן מזוזה בימין ונר חנוכה בשמאל.

מסופר כי באה קבוצת תלמידים אל מרן ה"חזון איש", ובפיהם שאלה, רוצים אנחנו לעסוק באיזה ענין לטובת הכלל, בדברים שמחוץ ללימוד. החזון איש לא הסכים להם. שאלוהו: והרי זה ענין של זיכוי הרבים? השיבם החזון איש בלשון זה: **"הזיכוי הכי גדול לכלל ישראל הוא: – לזכות את כלל ישראל, בגדולי ישראל!** על כן הפסיקו להתעסק בדבר הזה ותלמדו, וכל מי שיצא לתלמיד חכם, זהו זיכוי גדול לדור! שיש עוד תלמיד חכם ועוד תלמיד חכם."

(*) אם נרות חנוכה מסמלים את מזכה הרבים, ומפיץ התורה לכלל ישראל, יש להוסיף עוד רמז נפלא. נרות חנוכה כשמדליקים אותם בחוץ חייבים לשים

ציונים
 יח כל המזכה את הרבים. יומא פ"ו תוספתא יומא פ"ד: וכל המחטיא את הרבים כו'. סוטה מ"ז ע"א סנהדרין ק"ו ע"ג [נדפסו ימים]:

שינויי נוסחאות

(זו מחלוקת ה"ד ושמואל. כמ"ק... ושמואל והלל. וליחא וכן לא גרס לה נפיי מחו"י. מחלוקת קרח (וכ"ל ערתו). כמ"ק מחלקתו של קרח. וליחא וז"ל ע"כ מחו"י. יח ע"ד ידו. ענה שלום לידו.

חידושי הגר"א

יו זו מחלוקת ה"ד ושמואל. כמ"ק... ושמואל (ב) (במדבר כ"א) את וכן בסופה וגו'. יח כ"ל המזכה כו'. כמ"ק סוף יומא (פ"ו ע"ג) ע"כ (הה"ל) כי לא תעזוב וגו'. וכ"ל כו'. שנאמר אדם עשוק וגו'.

זרע יצחק

החסד, זה הוא שלא לשם שמים דמה"ס שמים מוכח היפך דה"ס זוכרים על האש וק"ל ולכן י"ל שנקרא שמו שמו שבו חינה אש כמילואו וחינה מים חם מ' לפי ששמואל הוא מקטרו לדינא הגזרים על הפקדים, ולכן אש כמילואו ומים חם מ"ס היפך שמו"ס. וכן ה"ל שמו גורס להיפך דה"ל כמספר קטן עולה י"ב וכן מ"ס כמ"ק י"ג דהיינו חם פמחה ד' וי"ד ח' ה"ר ה' וחס פמחה הוא כמ"ק ו' (א"ה) י"ל ד"ל כמ"ק ו' [נדפסו ע"כ] ד"ק כ"ר דשם ה"ר המ"ס פמחה כמספר שש מאות ובמ"ק הוא ו' ועם הכולל של חינה מים ה"ר י"ג (ג') ה"ר י"ב וק"ל. וזוהי י"ל כונת הגמרא דב"ה שמואל היה אוכל כל ימיו לכבוד שנת כ"ד היה מואל כהנה נאה אחר ו' לשנה למחר מלאה אחרת נאה הימנה היה אוכל את הראשונה כו'. אכל ה"ל מדה אחרת היפה בו שיהיה כוונתו לשם שמים ואמר כבוד ה' יום יום. ולכאורה תמה אטו כ"ש לא היה דעמו לשם שמים ומו מלי לשון אכל ה"ל מדה כו' וי"ל דליחא כגמרא קטן מנומסו יס סוף אדם כקריעת יס סוף והעטם שמה"ד מקטרג על האדם והק"ב הי"ח

יו זו מחלוקת ה"ד ושמואל. לפי שחלמידיהם לא שמשו כל זרען ומהם ואלין רצמה המלוקת צישראל לפיכך נקטינהו לדוגמא. ומש"ה נמי לא קשיא רישא לסיפא: זו מחלוקת קרח וכ"ל ערתו. לא הזכיר לז השני של מחלוקת שהם משה ואהרן כמו שזכר בחלוקה ראשונה ב' ה"דלים לפי שזכאן אינם שוים שמה ואהרן כוונתם לשמים הייתה. ולא הייתה בהם שום צחינה שלא לש"ש. מד"ש שם הר"י לירמא: יח כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו.

פירש הר"ע מברטנורא כ"ל שלא יחא הוא צחינה וכו'. גמרא פרק בתרא דיומא דף פ"ו ומפיק ליה שנאמר כי לא תעזוב נפשי לשאול ולא תמן חסידך לראות שחת [מהל"ס ט"ו]. ונ"ל דהכי דרשי לא תעזוב נפשי לזא ליד עבירה שאלך לי אל שאול לפי שלא תמן חסידך לראות שחת וחסידך רבים [משמע] והם חלמידיהם שזכו ע"י שיראוני שחת והם יהיו צ"ע והיינו דכתיב לראות שלא יהיו אלא רואים ולא צאים. ושמעין נמי דדוקא כשיהיו החלמידיהם רבים דכתיב חסידך: וכ"ל המחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה. פי' הר"ב שלא יחא הוא צ"ע וכו'. גמ' שס. ומפיק ליה שנאמר אדם עשוק בדם נפש עד צור ינוס אל יתמכו בו (משלי כ"ח י"ז) ואע"ג דזקרא משמע אפילו עשוק נפש אחת. אפ"ה חנן דדוקא המחטיא את הרבים לפי שמדה טובה מרובה ולא הצילה אלא כשיזכה את

מלאכת שלמה
 הקדוש לכהונה. ומאן דכר שנה הליה הלא לא ערערו כי אם על אהרן בלבד ועל פי דברי ר"ל מוכרחים אנו לומר ש' שאלות היו שם זו מליה צו שערערו על הכהונה גם על הליה שקרא עשה בערמה. להעשות ב' כמות מרינות זו עם זו וכוונתם להטיל מום באהרן קדוש ה' כי אם קרנו את הליים חמת כל בכור צבני ישראל כיון שלא נמנו ממים לעשות העגל א"כ למה נבחר אהרן לכהן והוא עשהו בידו ואם נתקרב אהרן גם אם הוא עשהו א"כ נמחל עון העגל לגמרי ואדרבא לכך נבחר א"כ יאוצו הבכורות לעבודתם כראשונה שהיתה העבודה בבכורות או לפחות יהיו במקום הליים זה היה מחלוקתם של כה אחד מבני ישראל ר"ג איש רובם משפט ראונו הבכור ולי משפט הבכורה. הכת ב' קרח מבני לוי שצאים הבכורות לערער על קרח שהיה לוי שרואים הם לעבוד עבודת הליים ולמה נבחרו הליים צפדין הבכורות אם הוא צעון העגל א"כ ידחה אהרן ממחלואו שהוא עשהו ואם נמחל לגמרי עון העגל לאהרן גם לישראל נמחל וישונו הבכורות למקומן זאת חבולת קרח ומחלוקת עם עדתו חולקים זה עם זה וכוונתם להטיל האשם על אהרן קדוש ה' שלא ראו לכהונה אלא אחיו הליים הגונים ממנו ולא ראו קרח לערער בפירושו על הדבר ולאמר לאהרן לא לך כתר כהונה כי אם לאחייך בני לוי שלא טעו בעגל אלא הערים ועשה באופן שיצאו הבכורים לחלוק על קרח שרואים לפחות עבודת הליים ואם ישיעו משה חטאת העגל ישיעו לו הלא אהרן אחייך הליי עשהו למה הוא כהן לה' מכלל שנמחל לגמרי עון העגל גם אנו נעבוד את ה' אם כן אמרו קרח ועדתו לא על מחלוקתו עם משה אמר כי אם מחלוקתו עם עדתו אלו עם אלו על הלייה ואלו אלו נאבדו ואכן משה לא היה כה שני במחלוקת זו ע"כ. יח כל המזכה את

גרסין ברוב הפסרים שמואל גרשא. יו זו מחלוקת ה"ד ושמואל. ורואים להעמיק הנה כל דברי החכם הר"ר טוביה הלוי וז"ל בספר חן טוב פ' קרח דף רכ"ה ח"ל כפי' משנה זו נחמטנו בה גאויי עולם שקשה מאד שגם מחלוקת שמואל והלל לא נתקיים שהרי הלכה ככ"ה ודברי צ"ש אינה משנה וכן היה דבר קרח שצטלו דבריו ונתקיימו דברי משה א"כ כל אפי"ה שזין ואין חילוק במחלוקת שצטלו א' מן הכימות נעלה וז' מהם נכונה שהלכה כמותה הגם אם אפשר שר"ל על צעלי המחלוקת עצמן כי שמואל והלל נתקיימו שניהן לא כן קרח שחת ירד שאלה אמנם אין הלשון מתייבש מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים דמשמע המחלוקת עצמה לא צעלי המחלוקת גם לפי זה מה צא המנהל לנמדנו שנתקיים שמואל ולא מה למה יומת מה עשה גם אפשר לומר שדברי צ"ש לא נחמטנו לגמרי אלא נשטו דבריהם במשנה לפי שע"י דבריהם נבחר האמת כמו שאמרנו בגמרא וכו' מאחר שאין הלכה כדברי היחיד למה נשטו דבריו אלא דברי המרובים וחזרו שהוצרכו להוכיח דברי היחיד שאם יצא אדם לומר כך שמעתי וקבלתי יאמרו לו דברי היחיד שמעתי ואין הלכה כמותו הרי שממך דברי היחיד מתקיימין דברי המרובים כן הוא צ"ש וב"ה מתוך דברי צ"ש יתקיימו דברי צ"ה אכל קרח ועדתו אינו כן שהרי לא הוצרך לאומרו בליעת קרח לקיים הכהונה צד אהרן כי אם צא האות והמופת פריחת המטה גם זריחת הצרעת למערער על הכהונה א"כ סופה נעלה ואין מתקיים האמת ע"י קרח. אמנם הנ"ל לפרש הוא צמה שגבין דקדוק א' שאמר קרח ועדתו הרי לא היה המחלוקת בין קרח ועדתו אלא בין קרח למשה כמ"ס צין צית שמואל לית הלל כן יאמר מחלוקת קרח ומשה לכן הנ"ל הוא צמה שכח רש"י ז"ל צ"ב בקר וידוע ה' את אשר לו לליה. ואת

י כ י ן
 תפארת ישראל
 דשבע חובות צבצבו. להכי קאמר חו אחיה וכו'. נר"א קאמר חנא צ"ש וב"ה, דהיינו חלמידיהם. ה"ע משום דבהם אפשר שהיה בהם מי שלא החטון לש"ש [בסנהדרין דפ"ח ע"ג]: ק"ב שאמר כי כל העדה כולם קדושים ובחוסם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה'. ואין לך לביעת המעורר העינים יותר מזה. אכל פנימיות מתשבותיו היו עמאים, וסופו הוכיח על חלחלו, שלא חזר מדעתו עד אשר יעו אוחיו במטאטא השמד מעל הארץ: ק"ב שמתלמד מורה ויראת ה' ומוסר, או שהגרימם לעשות מלות: ק"ב שימנעו משמים מחטא, כדאמרינן נביחא דפ"ן שלא יחא הוא בגיהנם וחלמדיו בג"ע: ק"ב שמפיתם לעבירה, או שהגרימם באופן אחר לחטוא:

שמו מכלל חיים כחסד דגובר על הדין, ולפ"ו שמואל דהיה רוצו דין לא רצה לשמוך דיגברו החסדים לכן מיום א' היין לשנה אכל הלל מד"ה אחרת הייתה בו אחרת דייקא דהיה חסד והיה צטוה שיגברו החסד והיה כוונתו לשם שמים דייקא שהחסד גובר וק"ל והוא נכון.

וויכח את הרב עשה ומשפטיו כאלו הוא עשה ישראל. מללא שמע מינה שהכניט מתלמידיו אבינו. למד ממנו הרבים, זכו צדקת ה' ויהחטיא את (מלכים א ט) ואשר החטיא שלשה דבר יח ירבעם חטא צד הגמול והעונל חבירו אלא לרצי יפסיקו. וכל מי כשימנעהו מן הד יחברך כשימנעהו כשתבין מה שכלי ביארנו פעמים ה ונפש שפלה. היא כמו שהתבאר ב החריצות לקנות נפש רחבה והגא נחמטמו לאברהם אלו המעלות מת במדותיו וכל מי הוא מתלמידיו ואני אזכור המקור והפחיתות הק"ב (מכאן שייך לע"ה פ"ה הרבים וכו'. פי' ומלמד לאחרים מור צמכת חגיגה. אי כפי מה שהגיהה

ק"ב דלא די שלא לעשות תשובה על לטהר. וכל זה כדי תימא דהמזכה הרבי הכריעוהו לזכות, א' הרבים מלי צו, די שצדקה ה' עשה ה' משרע"ה התורה, זדקה לעמו ומטיב דהיינו התורה, עם דהלימוד נחשב כמי הוא, כגון מלות המי אפ"ה מדוכות הרב מייתי ראה לזון שישוב על מה שחזי

האחדות הוא הכלי הנ"ל ושלימות הנ"ל וכאשר יהי הכלי הנ"ל בשלימות אז יהי מחזיק ברכה ועיקר שלימות הכלי הנ"ל היא שיתאחדו ויצטלו איש זה לזה הישראל ללוי והלוי לכהן והכהן לאל עליון כמ"ש והוא כהן לאל עליון ר"ל שהכהן שהוא צמי הור"א צמי מוחין לר"ך להיות צמ"י יצועל לאל עליון ע"כ נלטהו איש הישראלי שיתן מעשר ללוי והלוי יתן מעשר לכהן שהוא ענין ציטול עשר כוחותיו לר"י לצדו ולא המה צמ"י אחרים צמי חלק גימטרי ק"י"א שהוא עשרה למאה ואחר לעשר ובאל"ע ע"ד"לע ונפתחין על ידו המאה ומפחותה של ברכה להניק להם ברכה עד צלי די כמ"ש במנוכי נח צזה והוא ענין המאה שערים שאלל יתקן הצאה מנח"י אל שדי שצמי חסד אל הוא להם צמי שדיים להניק להם בתמידות צלי הספק כמ"ש ואל שדי יתן לכס רחמים וזהו עיקר ברכת כהנים וישם לך שלום שהוא ענין שלימות הכלי הנ"ל ועי"ז מוצק את עמו ישראל בשלום שהיא אותיו מלצום שהוא צמי אור מקיף להגן עליהם מכל רע שהוא צמי חס"מל גימטריא בשלום שהוא צמי עמים שמים ועמים מולליכ"י צמח כאשר אדם עושה מלואה אמת קונה לו עסקליע אחד שהוא צמי אור פינמי להאיר את נפשו אכן כשהוא עוסק בתורה לשמה אז הוא ממשיך על נפשו אור מקיף כי צמח המאה ומפחותה של ברכה המה גנוזין צאלור המיים כענין אור עולם צאלור המיים שהוא החוה"ק כי החוה"ק נחלק לשני צמינות צמי הכל דקדושה וצמי קוגים שהוא ענין עוסק בתורה לשמה ואלל לשמה ומחוק שלל לשמה צל לשמה ע"כ היא מעלה את הקוגים תחת הכל דקדושה ושניהם ק"ג עם הכל גימטריא מלה שהם המאה ומפחותה של ברכה הגנוזין צאלור המיים כנ"ל וזהו מה שאנו מקיימין אחר ברכת כהנים וישם לך שלום ואח"כ המוצק את עמו ישראל בשלום ר"ל שיעקר ברכת ישראל חלוי צזה השלום את יהי שלום בשלם צמינות הנ"ל אז יהי הכלי שלם להחזיק ברכה עד צלי די וזהו המוצק את עמו ישראל בשלום ר"ל ע"י השלום הנ"ל כי אז מחסדך כחומר תחת להיות מלצום אור מקיף מן המילינים לצל חלק השפע בדרך עקלתון רק בדרך הישר אל כללות ישראל וזהו הכל הוא ע"י החורה שהוא אמלעי הכולל צין ישראל לאציהם שבצמי"י כי כאשר הכלי הנ"ל הוא בשלימות הוא שופכת השפע שנק מים מיים ע"י החורה ומקור המיים והנה כל צמי אמלעי הוא קובל ונושא שני המיים כראד ולכן אמלעי הוא נקרא צמם שלום כי הוא עושה שלום צין שני המיים והוא המחזיק את הגבולים של שני המיים הנ"ל לצל יחשטו כל אחד

והתעטפו וכעם אין אני רואה התעטפות והכנעה זו שחזרו לצמי הנ"ל וכמ"כ שחזרו להיות אמלעי צמ"י כהונה ואהרן שהוא צמח צמ"י"מה הוא צעניניו בשפלות גדול חלניו עליו כנ"ל ור"ל 8
באופן אחר ויקט קרם צן ילהר ות"א וחספגן קרם ורש"י ז"ל פי' שלקח איש ללד אחר הוא אחר וזהו צמ"י הענין יוצן בהקדם לצלר פסוק ציני וצין צני ישראל אור הוא לעולם חסר כתיב כי אור נון מורה על הצורה צ"ה וצ"ש ועל ישראל נון פשוטה הוא הצורה צ"ה אשר ידו פשוטה לקבל שציטונקופסה הסיפאל עסקדוה אשר צמח המה כפופים אל הצורה צ"ה כמו שאמרנו צמחל צמחון כפופה גלמן כפוף אך נ"י הוא המפרידן הוא ששה ימי המעשה ערדת העולם וזהו ציני וצין צני ישראל אור הוא אור וא"ו הנ"ל אך הוא לעלם פי' שהוא צהעלם שאינו נכשט כי הוא פנידו דק מיוחד וננקל קרוב הדבר מיוחד צפיק וצלבצק מיוחד לדבק איש אל הצורה צ"ה צמח צלי שום פירוד כלל

בהדרה שמהדר השפע למטה ומגדל השפע שאנו נוחנים אל הצורה צ"ה מהצל הלצ כ"א ומחוק ז' הצלים שלו גימטריא פ"ר עם הכ"א אוחיח של ז' פעמים הצל ע"כ אנו אומרים איש על מחנהו הוא ענין אסיפת הניליות הקדושה שלו ואיש על דגלו הוא הצל הצל כי דגל צגימטריא הצל ולכן עבודה הלויים היו צמ"י מהצל הצל-צבדי שימקנו צמי גבורה שלחם הוא ענין ז' הצלים הנ"ל וצפרט צמחח הצל היו צו שמה ילילות ש"מ רעים ונ"ז ילילות היו צו טובים ומשה חיקן את הצל והש"מ ילילות רעים נחלגלו נקרא כי הוא גימטריא ש"ח ולכן ניתנה לו העבודה צמ"י מהצל הצל כדי שימחיק את הניליות רעים שצו צלל קרם לא ראה בעבודה זו ולקח את עלמו ללד אחר ר"ל את עלמוהו דהיינו ש"מ ילילות רעים שצו וזהו שח"א ואחשליגן ששק איש מאוחן הניליות הטובים ולקח מקם רע לעלמו פי' אוחן הניליות הרעים ולכן נאצד וימשה אחר אל חלקי הרומילכל צמר ר"ח הצל שיחצבהטוב על ישראל אהן

ויקח קרם נראה לפרש כמ"ש זקני הגאון הדיק מוה יצחק חיות זללה"ה צמסר זרע יתק על המטהה איזה מחלוקת שהוא לשם שמים זו מחלוק' הלל ושמאי ושלל לשם שמים זו מחלוקת קרם ועדתו ולהצין זה הלל יש הרבה מחלוקת חנאי' ואמוראי' צמשהה ולמה חספ צלשונו שמאי והלל גם הרבה מחלוקת יש בעולם שלל לשם שמים ולמה חספ קרם ועדתו אלא הענין הוא לש"מ שאמרנו שיעקר כוונת הכריתה העל העצרת הרחמים על הדין ולכן נקרא שמים אש ומים אש חסר מים מלא כי אש היו השותפות צוה צבוה נכון הוא שיקרא אש ומים אך בעסק השותפות הנ"ל יש לרחמים דין קדימה לכן נקרא שמים לרמז על הנ"ל וזו מחלוקת שמאי והלל כי שמאי הוא צמ"י דין השם אורחותיו והלל הוא צמי חסד מלשון צהילו ננו כו' והלכה כהלל הוא התגברות החסד מחלוקת דומה לשם שמים והנה צמח כל מחלוקת חנאים היו לשם ד' אצל לא יתכן לומר עליו לשם שמים אלא על מחלוקת זו אצל מחלוקת קרם הוא הי לוי צמי דין וכהן הוא צמי חסד וקרם אחר מדוע תחשטאו והי רולה שיחצב הדין על הרחמים ויחשטא צמי שלו על צמי כהן או שהיו לל אחר או חסד או גבורה ועי"ז יצועל שם שמים המורה על השוחף ועל הגברת הרחמים ע"כ נקרא מחלוקת שלל לשם שמים וזהו שלקח איש פי' הצמינה שלו לקח ללד אחר ולא ר"ל שהיו צהתכלל' כאשר היה כוונת הצמ"י ולהצין דברי קדשו החילוק שצין כוונת שמאי שהוא צמ"י

18

צמי' דין וצין קרח שרלה להגביר מדה הדין והמרחק רצו צנייהם להבדיל צין קודש לחול וצין עומאם לטהרה וצין עפי' מה ששיעמי מפי הקדוש של הלדיק הקדוש מוה' **קרב** המכונה בשם **ידרא** זקוקלה ה' כאשר טעם אחת הייתי לצדי עמו צנייה ואמר לי צזה הלשון שיע דברי שאני אומר אשר איש ישראל לריך להיות מקודש סוד מרע ואפי' יעשה עוז וכל אשר מרגיש בנפשו כמה הוא סוד מרע כך יכניס עלמו צעשה עוז ולא יוחר כדי שלא יהיה סיו זורע אל הקולים וכאשר באחי לעמוד לשבת צקודש לפני ולפנים אדמו' הלדיק הקדוש מוה' **שניאור זרמן** נבנ' זקוקלה' וגימתי לו הדברים הללו אמר לי צזה הלשון זהו דעת בית שמי' שהוא שם אורחותיו צמי' דין ולימולם אבל הלל מדה אחרת הייתה לו כי נר אחד דומה חושך הרבה וזה ציאר מאמר רז"ל כילד מוקדן לפני הכלה צמי' כלה כמות שהיא ובה' כלה נאה ומקירה אפילו מרגית ואפי' קומא אשר משלוקהסדרהעבוד' בכלת הנפש כידוע מדברי קדשו מן **הבעש"ט** זקוקלה' אשר כלה הוא מלשון כלתה נפשי אל ה' וצמי' כמות שהיא שאין ראוי לאדם להיות צמי' עשה עוז רק כפי שמרגיש בנפשו צמי' סוד מרע ובה' כלה נאה אפילו מרגית וקומא ריל שיומר עוז חייב להקדים אי' צמי' ועשה עוז בכלות הנפש אפילו שגם את נפשו בנחמה עבירות כי החורה נקראת אור והמלוא נר כמי' כי נר מלוא וחורה אור וכמו שהצית מלא חושך וכשמכניסין נר אחד נדמה החושך ממילא כןהדבר בנפש האדם אם יעשה מלוא ויעש' ויעשוק בחורה אזי יחזטל היל' והפי' ממילא יהי' נדמה מהמאור צנה וחמור אורו לחושך וכמזוהר כל זה אללינו בארובה צפ' לך לך ולזה מורה שם שמי' אש מלא מים סקר כי צמי' סוד מרע הוא צמי' דין צמי' אש ועשה עוז הוא צמי' סקר צמי' מים כן הוא מ' צמי' סקר מלי' צמי' דין זה לריך להיות עבודה איש ישראל ויהי' חמיר שם אורחותיו וצדין ידוקק זהו אש מלא צמי' סוד מרע וחמיר יהי' אללו מים סקר היינו שלא השלים עבודתו צעשה עוז עד אשר ירגיש בנפשו אשר ציטל הרע לגמרי וילפה חמיר להשלים חסרון המים היינו שיוכל להיות עשה עוז צלימות להסוך גם החומר לנוה ולסוך מדה' לרמזים שלא יהי' דין כלל שיהי' סוד מרע לגמרי אבל כל עוד שלא ציטל הרע ממנו אזי ל' אללו אש מלא ומים סקר והלל מדה אחרת הייתה צו מוחו מדה חסד להחיר להשתמש בקודש קדשי שמים

מלות ומע' אף אם עדיין נפשו לא מטהרה כל כך אור החורה סורה סקר הגביר וחסר בנפשו וחמיר יהי' אלל איש הישראלי מים מלא צמי' עשה עוז צמי' סקר ועי' יהיו אש סקר ומילא נחמקו הדינים והסוך מדה' לרמזים אבל צאמת כוונה שיהיה עולה צנה אחד ללון הצורל לשם שמים שהוא המחקה הדינים המגביר המסדים על הדינים אבל עלת המעשים האלה בנפשותם רלו דוקא להגביר השמאל על הימין ושפתה חירש בגירחה זהו מחלוקת קרח ועדתו שהם עלתם צנייהם צנה המחלוקת וכל אחד רואה מוחי חצירו ושאריו בחצורה ופי' צפורא ודרכם סנד ומלקקות אבל הדרך הישרה שיצור לו האדם הוא דרך התנוולע כל שהוא מפלגת לעושי ומפלגת לו מן האדם היינו כאשר יש מחלוקת צין שני לרדים וכל לד מחזיק לד סכנגדו לרשע' ודרכם לא נכון צנייהם אזי אי אפשר שילא מזה דרך המליע כי שוגאים זאי' וכל אחד רואה סקרין סבירו אומם אם שני הלרדים כוונתם לרואה לשמים רק שהם מחולקים בדרך העבודה כל אחד רואה מעלת סבירו ומחזיק את דרכו לדרך גבוה מבחינתו אז כל אחד מוליא לעלתו דרך המליע משני הדרכים וזהו איזה דרך ישרה שיצור לו האדם כל שהוא מפלגת לעושי ומפלגת לו מן האדם היינו הדרך מן אדם אחד לד סכנגדו הוא צניינו ג"כ לגאון ומפלגת אף שאומר אשר סדרך הזה אינו לפי מדריגתו ובחינתו ולכן יאמר לדיק דרכו שהוא מפלגת לעושי וזה מחלוקת שמי' והלל לשם שמים אעפי' שאלו מעיזאין ואלו מעהרין לא נמנעו אלו מעהרת אלו כי אהבה בקיפה וכל א מורה אשר נסדרהצירו הוא עוז מאור אף שהוא דרך גבוה מאד אבל מחלוקת קרח ועדתו וכל אומר מחלוקת קרח עם משה כי צאמת צנייהם היה מחלוקת וזה שח' ויקח קרח ואיהס'ג כמו דור הפלגה כי נפלגו צנייהם וכל אחד לא שיע שפת סבירו וכן יאבדו כל אויבי' ד' וחרותמה קניות לדיק אמן L:

ענין אחר ויקח קרח כו' ומירשו לקח א"ע ללד

אחר ויח' ואהפליג כו' ויצוה זה ע"ד החפלה שחקנו מ"ל בנחמה של ש"ק איה אחד ושמן אחד ומי כעמד ישראל כו' הנה ידוע אהר' עם קדוש הישראלי נחשלו מוקור האחרות קודשההגיע עדיין לגדר החלוקות כמאמרם ישראל עלו במהשנה חמלה שהוא מהשנה קדומה ולכן נקראו בני יעקב כמ"ש ואחס בני יעקב שהוא צדיים החיבן המצבים מן הקלה אל הקלה ולכן קרח שמק על משה שהוא כללות נשמות ישראל כמ"ש האנכי הריחי לעם הזה

צמי'

צמי' המחקיימת חלק על צמי' אחרות וכלה לגביר מדה הדין שלא יהי' נכלל צימין ולכן אחר מעשה' האיש אחד ימטא פי' אש מטא האיש ההיא צמי' אחד אז ממיל' ועל כל העדה חקורף ולכן חלק על כל הדברי אשר בשם אחד נקראו חלק על צנת שהוא רזא דאחד שהוא כללות החורה כי כל המקיים את השבת כאילו קיים כל החורה כולה וכל המחלל שבת צפרהסיא דינו כמומר לכל החור כולה וחלק על לילית שהוא גימטרי חיר כנגד כללות נשמות ישראל ושמונה סיטין כנגד שמונה אותיו הוי' ארבי ומעשה קשרים כנגד התקצרו ה' פלוספים נרנח' ובכללות עולה חר'ג שהוא כללות החורה שהוא שלימות האחרות כמ"ש חרות ד' חתימה וחלק על מזוה שהוא במעריא של שם ארבי וגם הוי' מלגאו ושדי מלכר סק' שומר ישראל ושני שימת אלו גימטריא ש"ס שהוא צמי' שלימות המלכות כמ"ש ויעש דוד שם שהוא צמי' שמך אחד והוא חלק על כל היל' שלא לשם שמים פי' שרלה לבעל שם שמים שהוא הנצרכת המים מלא על אש סקר ולכן צקם יעסב אפי' בקהלסלל חמד כבודי שייצור נאלל וכבוד נכרה שהמה לאחדים צידי הנה האחרות היל' אין בלשערי להיות בקהלם כשהי' מקהיל קהילות של לילות ומחלוקת כי המה שני הפכיים ולכן נק' צעם מחלוקת שהו' תלשון חלוקה ולא אחרות וזהו פי' המשנה אל מהי צו לכל אדם ואל תהי' מפליג ללל דבר שאין לך אדם שאין לו עשה ואין לך דבר שאין לו מקום כי אדם מורה על אחרות כי איש וגביר ואנוש נופל צהם לשון רבים אישים וגברים ואנשים אכן שם אדם אין נופל צו לשון רבים לומר דמיסכי הוא אחרות זהו דיוקנא דאדם הקדוש אדם קדמאה וכן דבר הוא נקרא' השכיני הקדושה שהוא צמי' אחרות כענין דבר אחד לדור מלכות קדושה וזהו אל תהי' צו לכל אדם ואל תהי' מפליג לכל דבר שהוא צמי' אחרות ואז הוא למעלה מן הזמן ולמעלה מן המקום ודיוק צאין וזהו שאין לו עשה ואין לו מקום כענין הוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו וגם כי השכיני נק' שעה ולכן אל תהי' דומק את השעה שהוא צמי' דמוקת רגלי השכינה ליקח את הדבר קודם זמנו וקרח שמלק עכ'ז והוי' דומק את השעה ליקח את הכהונה מה שעיני הטעמו צשמואל שיטמש כו' היו צזה נרנן מסריד אנוף והוי' מפליג את הדיבר וכן הוי' מעט דור הפלגה שהיו שפה אחת שהוא צמי' שכינה גימטרי ששה ודברים אחרים שהוא צמי' כל הדברים הנוגע אל אחרות הצורה צ'ה וצ'ה וכאשר המה נסעו מקדם שהוא קדמונו של עולם לבעל אחרות הצורה צ'ה וצ'ה ויאמרו הבה נבנה לנו עיר שהוא הנצרכת פיר' דינים וכאשרו צמי' שיהי' צמי' דין ראש בשם שמים שהוא

ציטול שם שמים הניל ונעשה לנו שם לבעל ש"ס עול מלכות שמים פן נפיץ ומגורת רשע חציאנו ונחפלונו כאשר דומו לעשות כן יעשה להם יאבדו מחוק הקהל וזהו שאמר השי"ת צ'ה וצ'ה סן עם אחד אחת לכולם פי' שהיו צמי' אחרות ושכינה אחת הייתה להם וזה החלם לעש' ש' שחללו זה ועשו חלל שהוא צמי' המחלוקת ועאלו אויבים בנו מלל להפליג את הדבר ועשה לא יצלר מהם כל אשר יזמו לעשות פי' כאשר זממו לעשות לא יצלר מהם דבר זה ונחפלונו ולכן נקראו דור הפלגה וכן קרח ועדתו והחור' הוא נלחיתו אשר כל אחד ואחד מישראל שרולם להמשיך עליו שם שמים יהיו זהיר ומחלוקת ודיוק צטלום ויהי' נזכר צצצת ומזוהר וליית ולדבק אי'ע אל הלדיקים המייחדים שם שמים והוא עיקר שלימות האחרות וצ'ה יהיו גורם שפע ומי'ם וכל עוז על עלמו ועל כללות ישראל ואז יהיו אורייתא וקוצ'ה וישראל לאחדים ממש ואחד באחד יגשו כענין אחת אחד ושמן אחד שהוא תוה' ק' כולו שמוחיו של הקצ'ה ומי כעמד ישראל גוי אחד בלרץ שיהי' ניכר אחרותו בלרץ שיהיו לדיק מושל כענין ד' לפניהם ודוד מלכס צראשס כן נזכה במהרה צימינו אמן קלה 8

המעשה

מכס כי הבדיל אלקי ישראל כו' ובקשת' גם הכהונה להצין זה מדוע לא יקשו עבודה יוחר גבוה לעבודת השמים אף כענין יונן עפי' הנת צערנין שרשעו על גפי הרוח אחרו לא אוכל אין אני והוא יכולין לדור כי הנה יש נפטרות נשמה מי' ימידה ואין הקדושה שונה אלל צמי' שמקטין עלמו כמו שאמרו חז"ל על פסוק לא בשמים הוא לא צנסי הרוח היא ולפי הכנה דעתו לבעל אי' אל הצורה צ'ה כן הקדושה שונה אללו והנה אם האדם מקטין אי'ע מעט זוכה לצמי' נפש ואם יומר זוכה לצמי' רוח עד אם הוא עניו מאד זוכה לצמי' ימידה ואז הוא דיוק ממש אל הצורה צ'ה ופריש מכל הצלי עולם הזה ולכן משה שנלמד צו והאי' משה עניו מאד מכל אדם זכה לצמי' ימידה ע"כ נאמר צו שא"ס אדבר צו וכו' ואחריה עמוד עמדי וכן להיפך מ'ו לפי גיאוח לבו כן מסתלק ממנו רוח אלקי' הסוכן בקרבו ואם הוא מתגלה מאור אז מסתלק ממנו גם הנפש ונשאר צמי' מיהה ולכן צז' מלכים שכי'א אחר איני אמלוק צמי' אני ולשפי עור נאמר צהם יומח' ולפי' אשער לומר המכוין אין אני והוא שניהם קאי על הצורה צ'ה פי' מי שהוא גם רוח אין הקצ'ה משרה צו לא צמי' אני שהוא צמי' נפש ולא צמי' הוא שהוא צמי' ימידה שהוא נסחר וזה שאמר להם משה אחס מבקשים את הכהונה שהיא קדושה ימידה למאוד ומלא לפי דבריכם אתם צנמי' עוה

ידלת

גדלה

דסבירא ליה יום ראשון מדליקין שמונה נרות חנוכה מכאן ואילך פוחת והולך, דביום האי היה יותר שמחה, וזה טעמא כנגד פרי החג.

וטעמא דבית הלל כפי הבחינה שהיה להם לישראל שבאותו הדור תענוג ושמחה מקיים מצות המנורה בעצמו, כפי הבחינה: ונפש רעבה מלא טוב, היה בכל יום ויום יותר תענוג ושמחה מקיים עוד מצוה. וביום השלישי היתה יותר תענוג ושמחה מקיים עוד מצוה, שבכל מצוה יתוסף קדושה באדם, שבכל יום ויום מקיים מצות העלאת הנרות נתוסף קדושה יותר, ובכל יום נעשה קדושה יותר וקדושה מעוררת שמחה, וכיון שבכל יום נתוסף קדושה ושמחה, סבירא ליה בית הלל יום ראשון מדליק אחד מכאן ואילך מוסיף והולך, וזה מעלין בקודש כו'. וזה דאיתא בגמרא טעמא דבית שמאי כנגד פרי החג, וטעמא דבית הלל משום מעלין בקודש כו'.

והנראה, הא דלבית שמאי עיקר השמחה במה שראו שאפשר בידם לקיים מצות הבורא ב"ה אשר נפתח להם שערי ברכה, ולבית הלל העיקר שמחה - הקיום מצות, הוא הטעם, כי הדבר הזה דומה למדינה שרוחקים ממלכם, והיא צריכה לחסדי המלך לדברים רבים, והמלך רחוק מהם, ובפתאום בא המלך לזאת המדינה ובקשו בני המדינה את צרכם, ומלא המלך את בקשתם כי הוא מלךך של חסד ורחמים.

והנה כת אחת מתיאשים שיבא המלך ממקום רחוק, והיתה עיקר שמחה מביאת המלך למדינה הזאת, וכת השני היו יודעים שמלכם צריך לשוטט בכל מדינה שלו, כי מלכותו בכל משלה, וצריך לראות בכל מדינה מה שהיא צריכה, והיו מצפים תמיד לביאת המלך, הגם שהוא רחוק, רק עיקר השמחה שלהם מה שהמלך מלא את בקשתם.

בית הלל לשיטתם שבטוחים היו שהקב"ה יפתח שערי ברכה, לכן היתה השמחה רק מעצם קיום המצוה שבכל יום מוסיף והולך

כן הדבר הזה יש אנשים אשר הנס פתיחת שערי ברכה רחוק מהם, והאנשים חבוטחים בה' מאמינים שקרוב ה' לכל קוראיו (תהלים קמ"ח) והפארתו בישראל, ובודאי יפתח להם שערי ברכה שיקיימו מצותיו ויעשה להם נסים ונפלאות, כי מלכותו בכל משלה כאשר כתבנו

במקום אחר יקדושת לויי' פרי פקודי דיה או יבואר אלה פקודי, ואין בעל הנס מכיר בניסו (נדה לא, א), ועיקר השמחה בקיום גוף המצוה של מנורה.

וזה היה מדה של חלל הזקן, כדאיתא בגמרא דברכות (ס, א) מעשה בהלל הזקן שעבר ושמע קול צווחה ואמר מובטחני שאין זה בביתי. ומסיים הגמרא: ועליו הכתוב אומר (תהלים קיב, ז) משמועה רעה לא יירא נכון לבו בטוח בה', ועל זה אמרו חז"ל (שם) כל כי האי קרא ייכל חיכי דדרשת לחאי קרא - מדריש לחדא משמעות, רשיי - מרישיח לסיפיה מדריש... משמועה רעה לא יירא, פח טעם: נכון לבו בטוח בה', מסיפיה לרישיח מדריש, נכון לבו בטוח בה' משמועה רעה לא יירא - ימי שנוכו, לבו בטוח בה' משמועה רעה לא יירא, רשיי.

ונמצא מדתו של הלל שהיה מובטח בחסדי ה' שיעשה תמיד טובות וברכות, וקרוב ה' לכל קוראיו (תהלים קמ"ח) והיה מובטח בו, כדאיתא התם: כל כי האי קרא מרישא לסיפא מדריש ומסיפא לרישא מדריש מאי טעמא משמועה רעה לא יירא נכון לבו בטוח בה', בעבור שחלל היה איש חסד, והיה מעורר חסדים עליונים וזוה"ק פינחס רעמי רמה, א), היה מובטח בחסדים עליונים, נמצא כפי מדתו של הלל היה מובטח תמיד בה', שהקב"ה לא יעזוב אותו ויפתח לנו שערי רחמים וברכה כדי לקיים מצותיו, והיה עיקר השמחה בגוף המצות שקיים מצות העלאת הנרות, ובכל יום נתוסף השמחה, לכן סבירא ליה מוסיף והולך.

- אוהב ישראל, חנוכה -

"מוסיף והולך" - שבכל יום מתפרסם ומתגלה הנס יותר ויותר

שבת פרק ב (מא, ב) תנו רבנן מצות חנוכה נר איש וביתו והמהדרין נר לכל אחד ואחד והמהדרין מן המהדרין בית שמאי אומרים ליל ראשון מדליק שמנה מכאן ואילך פוחת והולך **ובית הלל אומרים ליל ראשון מדליק אחד מכאן ואילך מוסיף והולך. ופליגי בה תרי אמוראי ר' יוסי בר אבין ר' יוסי בר זבידא חד אמר טעמא דבית שמאי נגד ימים הנכנסים וטעמא דבית הלל נגד ימים היוצאים. וחד אמר טעמא דבית שמאי נגד פרי החג וטעמא דבית הלל מעלין בקודש ולא מורידין. עכ"ל הגמרא.**

ראשונה יש להבין. אליבא דמאן דאמר נגד ימים הנכנסין והיוצאין, עם כל זה באיזה סברא

פלניו בית שמאי ובית הלל. וי"ל על פי פשוטו, דידוע קושיית הפוסקים יבית יוסף טור או"ח סי' תע"ח) למה אנו עושים ה' ימים חנוכה הלא הנס בשמן לא היה רק ז' ימים, כי על לילה אחת היה שמן בהפך כשיעור להדליק. ועיין שם שתירצו כל אחד לפי דרכו הב"י והט"ז ז"ל (שם סי"ק א) ושאר הפוסקים ז"ל.

"פוחת והולך" -

שביום ראשון היה כלול הנס של כל ימי חנוכה

והנה לכל התירוצים היה הנס של ז' ימים כלול בהשמן אשר היה בפך ללילה הראשונה, ונמצא דביום הראשון היה עיקר גודל ותוקף הנס על כל ח' ימי חנוכה, וביום הב' לא היה הנס גדול כל כך, כי לא היה כי אם על ז' ימים, וכן ביום הג' לא היה הנס כי אם על ו' ימים, וכן כולם. ולכן סבירא ליה לבית שמאי דביום אחד מדליק שמנה נגד ימים הנכנסין, כיון שאז היה כלול בהשמן גודלו ותוקפו של הנס על כל ח' ימי חנוכה, ומכאן ואילך פוחת והולך, כמו שהנס היה אז פוחת והולך ונתמעט מידי יום ביומו כני"ל.

ובית הלל סבירא ליה כיון דאנן פירסומי ניסא בעינן (שבת כא, ב רשיי דיה מבחוי), להראות לכל באי העולם גודל תוקפו של הנס, כדי להודות ולהלל להשי"ת על כל הטוב אשר גמלנו ברחמיו, ומאחר שבכל יום ויום נתוודע ונתגלה לנו ולעין כל הנס יותר ויותר, הגם שהכל היה כלול ביום הראשון, עם כל זה היה כמוס ונעלם ולא היה נודע וניכר עדיין, עד שראו בכל יום ויום גודל הנס יותר ויותר.

ומפני שהעיקר הוא לפרסם הנס לכל, לזה סבירא ליה לבית הלל דמוסיף והולך בכל יום נגד ימים היוצאין, כדי לפרסם בכל יום כמה ימים היה הנס, ובליל שמיני מדליק שמנה, להגלות לעין כל שהנס הגדול היה על ח' ימים, כמו שנתוודע לנו אז בכל יום ויום הנס הגדול יותר ויותר וק"ל.

- בני יששכר -

7 האור שנברא ביום הראשון ונגזר בתורה מתגלה בכל שנה בימי החנוכה על ידי אור הנרות

כתב הרב הקדוש בעל הרוקח ז"ל (הלי חנוכה סי' רכח): תקנו ליו נרות כנגד האור הראשון ששימש

לאדם הראשון ליו שעות, כמו שאמרו רז"ל בפסיקתא². וכתב עוד (שם) שעל אות ט' של: וירא אלקים את האור כי טוב (בראשית א, ד), יש על הט' ד' תגין להורות ד' פעמים ט', היינו רמז אל ליו נרות של חנוכה, עיין שם עוד בדבריו.

חנוכה - לשון חינוך והרגל לעתיד לבא שיתגלה האור בשלמות

והנך רואה ידידי דברי עיר וקדיש שכל דבריו דברי קבלה מפי אליהו ז"ל, אמר, שהארת המצוה נר חנוכה הוא מהארת אור הגנוז, וממילא תבין, כיון שבימי הנס בזמן החשמונאים דלקה המנורה באור שלא כטבע רק בנס, והנה המנורה רמוזה לחכמת התורה - הרועה להחכים ידרים ומנורה בדרום (נבא בתרא כ"ג, ב), אם כן על כרחך האורה באה מן האור הגנוז שנגזר בתורה³, וכיון שנקבע לדורות ברוח הקודש הוא, מפני שידעו בכל שנה יתגלה האור ההוא.

כ. זה הלשון ברוקח שם: "ומדליקין בחנוכה ליו נרות, לפי שכתובת העולם: ויתן אותם אלקים כרקיע השמים להאיר (בראשית א, יז) וכדאיתא בפסיקתא רבתי (ב, ב: "יזכר חכמת השם שכתובתו ואלו הן חוכת שמים וארץ... ומה חנוכה הית שם: ויתן אתם אלקים ברקיע השמים להאיר". וראה עוד בארוכה פסיקתא רבתי מו, א), אותה אורה שנשתמש אדם הראשון היתה ליו שעות, כדאיתא בבראשית רבה (יא, ג, שם יב, ז): "ליו שעות שמשא אותה האורה" ובימתנות כחונה" ילא חשב אלא מיום שנברא בו אדם הראשון שמשמש בו לפניו מן השורה" יום ו' יב שעות וליל ז' יב שעות ויום ז' יב שעות וכשיצאו ליו שעות החשיך העולם".

כא. ראה "בני יששכר" מאמר ב אור ב: "כי האור ההוא אשר ניתקן בימי מתתיהו בן יוחנן הוא האור שנברא ביום ראשון... והנה האור הגנוז נגזר בחזרה כמו שכתבתי כמה פעמים מפי קדמונינו ז"ל. וראה "דגל מחנה אפרים" פרי בראשית ד"ה וירא אלקים: "ושמעתו מאא"ז הבעל שם טוב הק' נשמחו עין וללהיה, היכן נגזר האור ההוא ואמר שהשי" גנוז בחזרה, ולכן משתמשין צדיקים בכל דור ודור באור דרוא, היינו ע"י החזרה, שיש בה אורה האור שיכולין להסתכל בו מסוף העולם ועד סופו, כמו שראו עיני ממש כמה מעשיות מה שהיה לדודי זקני המנוח ר' גרשון קוטיבוב ז"ל וניסו של הבעל שם טוב (סי' ס) שנסע לארץ הקדושה איך שראה אותו כשכל בחוץ לארץ ומה זה עשה בחוץ לארץ, והשיב לו דודי זקני באגרת שכאוחו שבה עשה איזה גביר ברית מילה בחוץ לארץ, ושלח אחריו להיות מוהל אצלו, וכתנה וכתנה אשר קצרה הידיעה מהכל, אשר הסתכל ממש מכוף עולם ועד סופו, והכל היה על ידי אותו אור שנגזר בחזרה". וראה גם "יושר דברי אמה" אות ג: "ששמעתי מפי רב החסיד מו"ד

על כן קראו לימים האלה 'חנוכה', שהוא חינוך והרגל על לעתיד גאולה העתידה, שאז יתגלה לנו האור הגנוז בשלימות, כמו שאמרו רז"ל (תנינה יב, א; ברי"ר יב, ה) וגנוז לצדיקים לעתיד לבא, כדכתיב (ישעי' ס, יט): לא יהיה לך עוד השמש לאור יומם ולנוגה הירח לא יאיר לך והיה לך ה' לאור עולם. והנה זה יהיה אחר שתשלם הגלות החל הזה מלכות רביעית.

והנה עוד בהשלמת מלכות יון מלכות שלישית, האיר לנו השי"י במעט קט מן האור ההוא אחר שנפסקה הנבואה (מנילה יד, א ברשי"י ד"ח חוץ ממקרא. "נר חנוכה כבר פסקו חנביאים"), בכדי שיעמוד לנו האור ההוא בגלות החל הזה במקום נבואה, כי האור הזה אדם מביט בו מסוף העולם ועד סופו (תנינה שם ברי"ר יב, ה), על כן נקרא נר חנוכה - נר חינוך והרגל לאור עולם בגאולה העתידה שיתגלה אור הגנוז.

והנה נר חנוכה חינוך והרגל להאיר ההוא, ועל כן הוא מסוגל לתורה, על כן (שבת כג, ג) הרגיל בנר זה, אמרו לשון 'הרגילי מרגיל את עצמו לאור העתיד, הוי"ו ליה בניס תלמידי חכמים ונירסת חרי"י שם: "הרגיל בנר חנוכה חו"ו לו בניס תלמידי חכמים" וראת שם ברי"ר.

גרשון לאציקר תלמיד האלהי ר' דוב בער (ממפורטש) ז"ל, שאמר כשם רבו וחבעל שם טוב הקיף, על מאמר שאמרו חז"ל (תנינה יב, א) ראה הקב"ה האור שאינו כדאי להשתמש בו גנוזו לצדיקים לעתיד לבא, והקשה היכן גנוז... וחוכן דבריו, שאמר פירוש דברי רז"ל, שהתורה היא אור גדול, ומחללה היה האור נגלה, ואחר כך גנוז הקב"ה, והיכן גנוז בתורה, גנוז והעלימו שאינו נגלה האור לטפשים ולאנשים בלתי שלימים, והם אינם משיגים הנעלם, אבל הצדיקים החרידים לדבוק ודורשי השם וחוקרים אות כמסמונים, כמו שאמר הכתוב (משלי ב, ד): אם תבקשנה ככסף וגו', אז עתיד לבוא עליהם האור, וזהו: וגנוזו לצדיקים לעתיד לבוא, ר"ל שעתיד לבוא לצדיקים האור על ידי דרישתם את השי"ת על ידי התורה". ומקור הדברים איחא כוה"ק בראשית מז, א: "קב"ה כרא לבר נש בעלמא ואחקין ליה למיהו שלים כפולחניה ולאחלקא אחיהו בנין דיוכי לנהורא עלאה דגניו קב"ה לצדיקא וכמה יזכה ליה לבר נש לההוא נהורא, כאורייתא" (הקב"ה כרא את האדם בעולם ותקן אותו שיהיה שלם כעבודתו ושיתקן רוכיו כדי שיוכה לאור העליון שגנו הקב"ה לצדיקים, וכמה יזכה האדם כאותו האור הגנוז, על ידי עסק התורה). וראה עוד שם ח"א השמטות רסד, א. ובכוה"ח רות פה, ב: "וכל מאן דיוכה לרזי אורייתא וכי ליה דכתיב (משלי ו, כד) ותורה אור, וכתיב וירא אלקים "את האור", בנימי חרי"ג שריא התורה והיא האור הגנוז".

ומתוק האור לעיני, אחרי רואי בדברי הרב הקדוש הני"ל, כתב: תקנו ליו נרות, כנגד השעות ששימש האור הראשון כני"ל, כנגד לשון "אור ומאורות ונר" נזכר בתורה ליו פעמים עי"ן שם (ויולמח ליו, כי יש בחומש, כג: אור האור לאור לאחור המאור והאור יאיר למאור יאירו ויאר, וני המאורות שחם וי הרי כח, ובין נרותיה ובין נרות חרות נר, ח. הרי ליו לשון אור ונר"י). הוא מה שכתבתי שהאור הגנוז נגנו בתורה כשרצו חיוונים לבטל התורה ורמכיים חלי חנוכה פי"ג הי"א. "יכשמלכו יון נורו נודות על ישראל ובטלו דתם ולא נחניחו אותם לעסוק בתורה ובמצוות" (אשר בה אור הגנוז הלזה, הנה השי"י התנוסס להאיר להם בנר מצוה ותורה אור (משלי ו, כד), הוא אור התורה מן הארת אור הגנוז, ועל כן נזכר בתורה ליו פעמים "אור ונר ומאורות" כני"ל, ועל כן תקנו ליו נרות, אשרי העם שככה ליו" (תהלים קמד, טו).

והנה כתבתי לך, אשר נר חנוכה הוא מבחינת אור הגנוז, וכתבתי לך בזה דברי עיר וקדיש בעל הרוקח ז"ל שקיבל מאליהו ז"ל, בסמיכות מן דברי תורה עם הפרפראות שחנן השי"י אותנו.

הנה אוסיף שנית ידי דברי קדוש עליון קרוב לזמנינו מפורסם ברוח קדשו, חלא הוא הרב הקדוש מורינו הרב ר' פנחס מקארעץ זצוק"ל, בכדי שיהיו הדברים קשורים אל לבך וענדם על גרגרותיך, ותדע עד היכן מגיע קדושת נר המצוה הזאת, והטובה הגדולה הנפלאה אשר הפליא השי"י בחסדו לבניו הקדושים במצוה הלזו. הנה אמר הקדוש מורינו הרב ר' פינחס הני"ל (מצאתי בכתבי תלמידיו וראח "יאמרו פינחס" לשבת ומועדים את ח וראת שם גם לחנוכה את רטו: "על כן יש לכל אדם לישאך אבל נרות שלו אחר חולקת חצי עשה" וכן הוא שם את רטו), ליו נרות של חנוכה הם כנגד ליו מסכתות, כי התורה אור, עד כאן דבריו הנכתבים מפי תלמידיו.

חידושי תורה שהאדם מחדש הוא הארה מאור הגנוז לצדיקים

והנה כעת אבאר לך את אשר עם לבבי, האור הראשון היו מביטים בו מסוף העולם ועד סופו כמו שאמרו רז"ל (תנינה יב, א; ברי"ר יב, ה) וגנוזו הקב"ה לצדיקים, והיכן גנוז בתורה כמו שכתבו קדמונינו בעלי רוח הקודש, וכל מה שהאדם רואה בכל פעם דבר חדש בתורה הוא מהאור הגנוז, על כן נקרא התורה אור (משלי ו, ה), ועל כן נבא ברא יב, א) חכם - בחכמת התורה - עדין

עוד אמר הרב הקדוש מורינו הרב ר' פינחס זצוק"ל שבכל חנוכה בשעת הדלקת הנרות נתגלה האור הגנוז, והיא אורו של מלך המשיח, עד כאן דבריו.

ונראה לי רמז הדבר על פי דברי התורה כפי מה שדרשו חז"ל (ב"ר ב, ד) והארץ היתה תהו (בראשית א, ג) - בבל, ובהו - מדי, וחדך - יון, על פני תהום - אדום, ורוח אלקים מרחפת וכזי זהו רוחו של מלך המשיח, וסמיך ליה (שם, ו): ויאמר אלקים יהי אור, הנה היא בריאת האור הראשון שנגנו.

והנה כבר כתבנו שעל כן קראו לימים האלה חנוכה לשון חינוך - כמו שמחנכין הנערים למצות קודם הזמן של החיוב, כדי שיכירו וידעו בעת החיוב - שהוא חינוך להגאולה שתהיה אחר מפלת מלכות הרשעה, ועל כן נעשה הנס באור ההיא אור הגנוז, מעין אור העתיד אור של מלך המשיח אור הגנוז, שיתגלה בשלימות במהרה בימינו.

והוא ברמז הכתוב (תהלים קלב, ט): כחניך - החשמנאים, ילבשו צדק - מלכות לשעתה (ווח"ק פינחס ר"ע"ם רלו, א), וחסידיך ירננו - בחלל והודאה, שם אצמיט קרן לדוד, היינו אור של מלך המשיח דקאתי אור המשיח דוד, וזהו שמשיים (שם): ערכתי נר למשיחי וכזי, הבן הדבר.

הנה העדתי לך שלשה עדים נאמנים אשר הארת אור חנוכה הוא מבחינת אור הגנוז, חלא חמה הרב עיר וקדיש בעל הרוקח ז"ל אשר דבריו מקובלים מאליהו ז"ל, וכן מדברי הרב הגאון מהר"ל מפראג וראח משמעות דבריו ב"נר מצוה" ד"ח (דבר רמז חסדו חכמים) ידוע דבריו נאמרו ברוח הקודש, והיה משתמש בספר יצירה, והרב הקדוש אשר היה סמוך לדורותינו מפורסם ברוח קדשו הרב מורינו ר' פינחס זצוק"ל מקארעץ, על כן היא מצוה שנרמזת בתורה - שנגנו בה האור - בגנייה.

וכן בזהר הקדוש לא תמצא מדבריו מעיני נר חנוכה רק פעם אחד (ווח"ק יוחי רלח, ג) מוזכר שם נר חנוכה דרך העברה בעלמא, וכן בתקוני זהר (תני י"י סט, א) והוא מטעם הני"ל שהוא מן בחינת אור הגנוז, וקראו לימים האלה חנוכה שהוא חינוך לגאולה העתידה שיתגלה האור הגנוז.

מנביא, כי על ידי התורה יתגלה לו אור הגנוז בכל פעם, וכל אחד כפי עסקו ועמלו בתורה, ועל ידי אור הגנוז יכול להביט בכל פעם נסתרות מסוף העולם וכזי, מה שאין כן הנביא לא בכל פעם תתגלה לו הנבואה.

והנה לבעבור זה רואין הצדיקים ראייה רוחנית למרחוק, גם בעולמות העליונים, כל אחד כפי השגתו בתורה, וכפי מה ששיג שם מאותו האור הראשון הגנוז. והנה היונים הרשעים רצו לבטל התורה אור אשר בה נגנו האור הראשון, הנה בעת הישועה ליהודים היתה אור בנס, להראות התגברות אור התורה אשר האור הראשון גנוז בה, על כן נתקן ליו נרות נגד אור הגנוז ששימש ליו שעות.

נס חנוכה ביום הראשון - על הארת אור הגנוז

ובזה יתורץ גם כן קושיית הראשונים (בית יוסף או"ח סי' תרע ד"ח וחסעם) והאחרונים (ט"ז שם ס"יק א) למה תקנו להדליק ולהודות ביום הראשון הרי לא היה הנס רק מיום ב' ואילך. אבל הוא שתקנו להדליק להודות ולהלל לה' כי טוב, על התגברות אור התורה שבה נגנו האור הראשון, והאיר לישראל באור הניסוי הזה, הבן הדברים, ועל כן מוסיפין והולכין כבית הלל (שבת כא, ג), להורות כל מה שמוסיף האדם ימי התעסקות בתורה, יתרבה לו האור הגנוז, וטהר ידים יוסיף אומץ (איוב יז, ט).

נס חנוכה לא נכתבה - רמז ששייכת לאור הגנוז

ותשכיל ותדע לפי זה, למה הנס דחנוכה לא ניתן לכתוב בדברי נבואה כשארי חניסים, כמו שאמרו רז"ל (ויפא כט, א), דהנה הנס הזה נעשה בזמן הפסקת הנבואה (מנילה יד, א ברשי"י ד"ח חוץ: "נר חנוכה כבר פסקו חנביאים"), וכדי שלא יאמרו ישראל ח"ו אבדה תקותינו באין חזון נפרץ ואין נביא וחזוה, הנה עשה השי"י בזמן ההוא את הנס הזה, להורות על מעלת התורה שהיא עדיפא מנבואה, ועל ידה רואה האיש הישראלי כל הנסתרות על ידי האור הגנוז בה, הנה לבעבור זה הנס הזה לא ניתן לכתוב בדברי נבואה, כי זה כל עיקרו של הנס, להתודע ולהגלות, אשר שגבה מעלת אור התורה ברבו יתירה מדברי נבואה, והבן הדבר.

אחרנין, ואי זכאן בהון יקומון בעלמא כדקא יאות וכי²², עכ"ל ועיינין שם.

נראה מזה כי אפילו אותן גופין שלא אשתלמו, הנה זמין קוב"ה לארקא עליהו רוחין אחרנין מן האור הגנוז שנקרא טוב, להחיותן בזמן התחיה עת כי יבא טוב. והנה ר' יצחק התנה בתנאי "אי זכאן", ומהיכן יזכו לאור הגנוז הזה, כיון דלא השלימו את הטוב השייך להן, הנה נראה אם קיימו מצות נר חנוכה שהוא הארת אור הגנוז כמו שכתבתי לעיל, הנה יושפע עליהן רוח חיים מן האור הגנוז האור כי טוב, ובטובו חיינו²³, וזהו שנקרא הדלקת הנרות בלשון הטבה, בהטיבו את הנרות (שמות ל, ז), הבן הדבר.

כב. פירוש: אמר ר' חזקיה אם תאמר שכל הגופים שבעולם יקומו לחתיה ויתעוררו מעפר, יש לשאול, אלו הגופים שנוטעו כנשמה אחת דהיינו ששמה אחת נתגלגלה בכמה גופים, כזה אחר זה, כנודע, מה יהיה מהם, אם יקומו כולם לחתיה המתים או הארוהן בלבד? אמר ר' יוסי, אלו הגופים שלא זכו במעשים טובים, ולא הצליחו להשלים הנפש, הרי הם כלא שול, היו, כמו שהם עץ יבש בעולם הזה, כן הם יהיו לעת חתיה המתים, ורק גוף אחרון, שנוטע והצליח וקבל שרשיו והרוחנים כראוי, הוא יקום לחתיה המתים. ועליו כחוב: והיה כעץ שתול על מים וגו', והיה עלהו רענן וגו'. כי עשה פירות דהיינו מעשים טובים, ונטע שרשים כראוי, למעלה בעולם העליון, וגוף הקודם שלא עשה פירות ולא נטע שרשים, עליו כחוב: והיה כערער בערבה ולא יראה כי יבא טוב וגו', כי יבא טוב, זהו תחיית המתים. ויאר, אותו האור העתיד להאיר לצדיקים, שהיה גנוז לפניו מיום שנברא העולם, שכתוב: וירא אלקים את האור כי טוב. ואז עתיד הקב"ה להחיות המתים. וכחוב: וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה וגו'. כי אז יתגבר הטוב בעולם, ואותו שנקרא רע יהיה נעבר מן העולם. כמו שאמרנו. ואז אלו גופים הקודמים לאהרון יהיו כמו שלא היו, כו"ל. אמר ר' יצחק עתיד הקב"ה להריק עליהם, על אלו גופים הקודמים לאהרון. וזרחה אחרים, ואם הם זוכים בהם, שיוכלו ללכת כדרך הישר, יקומו בעולם כראוי.

כג. ראה גם "כני ישכב" מאמר ד אות ו, שמכאן בזה כהנוכה של ועל הנסים: ועל הנחמות "על פי מה שכתבנו לעיל זה כמה פעמים בראיות הקדמונים הקדושים שהארת אור חנוכה מן אור הגנוז, והנה עינין מה שכתבתי לך באמר אור חודה (מאמר ב סוף אות כא) כשם חודה, ולזמן התחיה אפילו אותן הגופים דלא אצלחו, עתיד הקב"ה לארקא עליהון רוחא דחיי והוא מן האור הגנוז, עינין שם מה שכתבתי שהוא לאותן שיקיימו מצות האור ההוא כנר מצוה, ואם כן לפי זה נחמה הוא על אותן הרבה מישראל אשר נהרגו בידי הוויים, הנה הפועל ישועות האיר לנו לדורות עולם אור הנייטי שהוא מהארת אור הגנוז, אשר על ידי זה רבים מישיני אדמת עפר יקיצו וקהל גדול ישוכו והוא נחמה גדולה."

וכל ימי עניינו ומרודינו, משנפסקה חנוכה האיר השיי לנו הארת אור הגנוז בתורה, על ידי מצות נר חנוכה, וכבר ידעת שהאור הגנוז מביטין בו מסוף העולם ועד סופו, והארת נר חנוכה היא הארה מן האור ההוא במעט קט, ועל ידה אנחנו יכולין להביט בתורה אשר האור גנוז בה, הבן. והנה לבעבור זה הדורות שהן סמוכין לגאולה, התחילו חכמי הדור לדבר מעניני המצוה הזאת, מה שלא שיערן הראשונים, והוא סוד כמוס.

על ידי קיום מצות נר חנוכה הקב"ה יכניס בתוך הגופים רוחות שיקומו בתחיית המתים

והנה אדברה וירווח לי איזה ענינים מדברי הזהר הקדוש, הסכת ושמע, בזהר פרשת חיי דף קלא וע"א: אמר ר' חזקיה אי תימא דכל גופים דעלמא יקומון ויתערון מעפרא, אינון גופין דאתנטיעו בנשמתא חדא (רצ"ל כשהנשמה היתה מגולגלת כמה פעמים בכמה גופין) מה תהא מינייהו, אמר ר' יוסי אינון גופין דלא זכו ולא אצלחו הרי אינון כלא הוון, כמה דהוון עץ יבש בהאי עלמא הכי נמי בההוא זימנא, וגופא בתראה דאתנטע ואצלח ונטל שרש כדקא יאות יקום.

ועליה כתיב (ירמ' יז, ח) והיה כעץ שתול על מים וגו' והיה עלהו רענן וגו', דעבד איבינן ונטע שרשין ואצלח כדקא יאות, ועל ההוא גופא קדמאה דלא עבד איבינן ולא נטע שרשין (ולא זכה ולא אצלח), כתיב (שם, ח): והיה כערער בערבה ולא יראה כי יבוא טוב וגו', כי יבא טוב דא תחיית המתים.

ויתנהיר ההוא נהורא דזמין לאנהרא להו לצדיקייא דהוה גניז קמיה מיומא דאתברי עלמא דכתיב (בראשית א, ד) וירא אלהים את האור כי טוב, וכדין זמין קוב"ה לאחייא מתייא וכתיב ומלאכי ג. כ. וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה וגו', (משלי י, ב) וצדקה תציל ממות, נראה לו, וכדין יתגבר טוב בעלמא וההוא דאתקרי רע יתעבר מעלמא כדאמרן, וכדין אינון גופין קדמאי להון כלא הוון (כיון דלא נהיר עלייהו ההוא טוב ואין מציאות רק לטוב, הבן, נראה לו), אמר ר' יצחק זמין קוב"ה לארקא עלייהו על אינון גופין רוחין

ועל פי הדברים האלה תמצא טוב טעם על קושיית הראשונים (אבירוס חלי חנוכה) למה לא תקנו ספיקא דיומא בחנוכה ויהיו ימי חנוכה טי ימים. ועל פי כל הדברים הנ"ל תבין, דהנה צורת הטי כסוף רגל הימינו לתוכה להורות טובך גניז בכו"ז - וירא אלהים את האור כי טוב (בראשית א, ד) וגנוז, עינין בזהר הקדמת בראשית (ג, א), ובנר חנוכה נתגלה גילוי ניצוצי אור הגנוז, על כן אין עושים חנוכה טי ימים כי באות טי הגניזה, ובחנוכה יש גילוי הארה כמבואר לעיל.

האור הגנוז מרפא לחולים כי הוא בחי' שמש צדקה ומרפא

והנה למען יתאמתו לך כל הדברים הנ"ל, אשר בחינת הארת נר חנוכה הוא הארה מן אור הגנוז, על כן נקרא חנוכה חינוך אל הגאולה האחרונה שיתגלה האור כי טוב בשלימות, אעתיק לך לשון הזהר הקדוש פרשת מקץ דף רי"ג ע"ב: ר' חייא פתח ואמר (מלאכי ג, כ) וזרחה לכם יראי שמי שמש צקה ומרפא בכנפיה, תא חזי זמין קוב"ה לאנהרא לון לישראל ההוא שמשא דגניז קוב"ה מיומא דאתברי עלמא מקמי רשועי דעלמא, כמה דכתיב (איוב לח, טו) וימנע מרשעים אורם, וההוא נהורא גניז ליה קוב"ה דכד נפיק בקמייתא הוה נהיר מסייפי עלמא עד סייפי עלמא, כיון דאסתכל בדריה דאנוה ובדריה דמבול ובדריה דהפלגה ובכל אינון חייביא גניז ליה לההוא נהורא.

כיון דאתא יעקב ואתדבק (נראה לי דצריך לומר ואתאבק) בההוא ממנא רברבא דעשו ואכיש ליה בירכא דיליה והוה נכי, כדין מה כתיב (בראשית לב, כג) ויזרח לו השמש, מאן שמש ההוא שמשא דגניז בגין דאית ביה אסוותא לאתסאה ליה מארכובתיה, ולבתר אתסי בההוא שמשא דכתיב (שם לג, יח) ויבא יעקב שלם, שלם בגופיה דאתסי, ועל דא זמין קוב"ה לגלאה ההוא שמשא ולאנהרא לון לישראל דכתיב וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה, מאי שמש צדקה דא שמשא דיעקב דאתסי ביה, ומרפא בכנפיה, דבההוא שמשא יתסון כולחו, בגין דבזמנא דיקומון ישראל מעפרא כמה חגרין וכמה סומיני יהון בהון, וכדין קוב"ה ינהיר להון ההוא שמשא לאתסאה בה דכתיב ומרפא בכנפיה.

וכדין יתנהיר ההוא שמשא שסייפי עלמא ועד סייפי עלמא, ולישראל יחא אסוותא ועמין עובדי עבודה זרה ביה יתקדון, אבל לישראל מה כתיב (ישעי' נח, ח) אז יבקע כשחר אורך וארוכתך מהרה תצמח והלך לפניך צדקה כבוד ה' יאספך עכ"ל.

המשכיל על דברי הזהר הנ"ל, יראה כמה הלכתא גברותא איכא, למשמע מהנהו מילין לבחינת האור דחנוכה, שהוא בבחינת האור השמש צדקה ומרפא שהאיר לעקב לרפאות כף ירכו, כבר ידעת שעל ידי זה שנגע הסי"מ בכף ירך יעקב, נפגם החוד (וזהו סוף פנינס רע"מ רמ"א, י"ס"מ דנגע בירך שפאלא דיעקב דאית חוד"ו) ועל כן נסתלקה חנוכה בבית שני, והיה תמורתו האור הנערב של חנוכה שהוא מהארת אור הגנוז, שהאדם צופה ומביט בו מסוף העולם וכי'.

הנה חנוכה הוא תיקון מה שנגע הסי"מ בכף ירך יעקב, הנה ניתקן "להודות" ולהלל נראה יפ"י ע"י חיים" שער חנוכה פרק ד: "מתתיהו בו יוחנן כתיב דול תיקון חודו באלו חיי ימים לבד... לכן אנו אומרים על הנסים בברכת מודים שהוא כנגד החוד"ו, הנה האור דחנוכה הוא דמיון השמש צדקה ומרפא, "אז", רומז אל ח' ימי חנוכה מנין "אז", יבקע - מבחינת יעקב כשחר אורך - אור הגנוז, וארוכתך - רפואתך מהרה תצמח.

ובזה יצדק לך גם כן ענין השאלה בגמרא (שבת כא, ג) מאי חנוכה, רצ"ל מהו השם הזה

כד. פירוש: ר' חייא פתח ואמר: וזרחה לכם יראי שמי וגו', כוא וראה, עתיד הקב"ה להאיר לישראל אותו השמש, שגנו הקב"ה מיום שנברא העולם, מפני רשעי העולם. כמו שכתוב: וימנע מרשעים אורם. ואותו האור גנו הקב"ה: כי כשיצא בתחילה, היה מאיר מסוף העולם עד סופו, כיון שנסתכל בדרו אנוש וברו המכול וברו הפלגה ובכל הרשעים, גנו אותו האור. כיון שכא יעקב, ונתדבק באותו ממונה השר של עשו, והכיש אותו בירך שלו, והיה צולע, אז מה כחוב: ויזרח לו השמש. איזה שמש, הוא השמש שגנו, כי יש בשמש הזה רפואה לרפאות את ירכו. ואחר כך נחפא באותו השמש, שכתוב: ויבא יעקב שלם, שפירושו, שלם בגופו כי נחפא. ועל כן, עתיד הקב"ה לגלות אותו השמש ולהאיר לישראל, שכתוב: וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה. מהו שמש צדקה. ומשיב, זהו שמשו של יעקב, שנהרפא בו. ומרפא בכנפיה. כי באותו הזמן יחפאו כולם, כי בזמן שיקומו ישראל מעפר: כמה חגרים וכמה סומים יהיו בהם, ואז הקב"ה מאיר להם אותו השמש להרפאות בו שכתוב: ומרפא בכנפיה. ואז יאיר אותו השמש מסוף העולם עד סופו, ולישראל יהיה רפואה, ועמים עכורים, ישרפו בו, אבל לישראל מה כחוב: אז יבקע כשחר אורך וארוכתך מהרה תצמח וגו'.

הצדיקים הטהורים

אינם קובלים על הרשעה -

אלא מוסיפים צדק;

אינם קובלים על הפירה -

אלא מוסיפים אמונה;

אינם קובלים על הפערות -

אלא מוסיפים חכמה.

Yeshiva University

MENDEL

לא אכילת כדני 474
ברמ"ס א אורגט. צחק ככב
דוק צדי
א.
שנה רב